

نشریه‌ی خبری، اطلاع‌رسانی و فرهنگی
آستان‌العظیم حسنی علیه‌السلام
و مؤسسه علمی- فرهنگی دارالحدیث

خردادماه ۱۳۹۳

نشریه خبری، اطلاع‌رسانی و فرهنگی

۲

حدیث دیدار

ویژه نامه دیدار با رهبر معظم انقلاب اسلامی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

حدیث دیدار

ویژه نامه دیدار با رهبر معظم انقلاب اسلامی

صاحب امتیاز:

مؤسسه علمی - فرهنگی
دارالحدیث

سر دبیر:

مهدی عباسی

خبرنگار:

محمد غفاری

مدیرمسئول:

محمد تقی سبحانی نیا
معاون فرهنگی، ارتباطات
و بین الملل

دبیر اخبار:

روح الله مهپور

طراح و صفحه آرا:

رضا توکلی

نشانی:

قم، بلوار ۱۵ خرداد، شهرک جهاد،
مؤسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث، نشریه محدث

صندوق پستی: ۴۱۵۶-۳۷۱۸۵

تلفن: ۳۷۱۷۶۲۰۸

دورنگار: ۳۷۷۸۵۰۵۰

پایگاه های اطلاع رسانی:

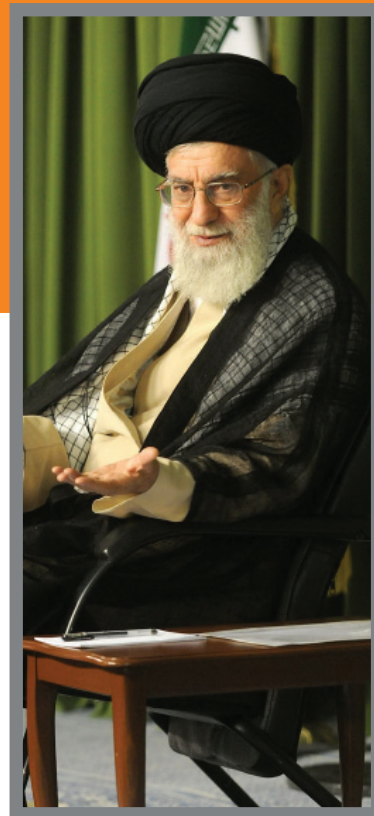
www.darolhadith.org

www.hadith.net

www.abdolazim.com

پست الکترونیک نشریه محدث:

mohaddeth@hadith.ir

پیام مقام معظم رهبری به مناسبت افتتاح مؤسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث

خدمات و تلاش‌های دیگر، نیازی مبرم و سازماندهی شده وجود دارد. در کنار این همه، پردازش علم رجال، بررسی تاریخ صدور حدیث و سیر آن، کسب آگاهی از آن زمینه‌ای که صدور هر حدیثی را لازم یا راجح ساخته است، و جست و جو از مضمون‌های مشابه در کتب حدیث اهل سنت، از جمله کارهای لازم و ضروری است.

اکنون تأسیس مجمع دارالحدیث به همت جناب حجّة الاسلام والمسلمین آقای ری‌شهری که در کار حدیث، گذشته از شوق و علاقه، تبحر و سابقه و تجربه نیز دارند، این مؤده را می‌دهد که به حصول این خواسته‌ها و نیازها در امر حدیث، به تدریج، نزدیک خواهیم شد؛

إن شاء الله تعالی. توفیق ایشان و همکارانشان را از خداوند متعال خواستارم.

سید علی خامنه ای ۲۲ / ۸ / ۷۴

از این روست که عالم دین شناس بزرگ اقدم، شیخ کلینی رحمه الله در مقدمه کتاب کافی شریف، حدیث را برابر با علم دین دانسته و آن را محور علم و ایمان به شمار آورده است.

دقت و باریک بینی فقها و علمای برجسته سلف، در امر حدیث و چگونگی تحمّل آن و شرایط وثوق به روایت و دیگر آنچه در این باب بر اهلش آشکار است، همه از همین اهمیت و عظمت شأنی که درباره حدیث و تأثیر آن در سرنوشت فرد و جامعه اسلامی گفته شد، سرچشمه می‌گیرد.

امروزه درباره حدیث، به تدقیق و جداسازی سره از ناسره، راست از دروغ، مسلم از مشکوک، و نیز به تأمل در فهم معضلات و مفاد و مضمون‌های اساسی در آن، تطبیق یا نسبت‌یابی آن با کلام الله عزیز حکیم، و شرح و بسط عالمانه و محققانه، و نیز به نشر و همگانی کردن آنچه همگان را به کار خواهد آمد، و بسی

اهتمام به حدیث، پس از تمسک به کتاب حکیم حمید، برترین وظیفه‌ای است که عالم دین بدان مکلف است. این، استضائه از انوار علم و حکمتی است که از کلام و تعلیم و هدایت پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه وآله و ائمه معصومین از اهل بیت آن حضرت علیهم السلام ساطع می‌گردد و خرد و اندیشه انسانی را دستگیری و راهنمایی، و زندگی بشر را برخوردار از سلوک حکیمانانه و خردمندانه می‌کند و چنین است که حضرت ابی جعفر، به

جابر می‌فرماید

«یا جابر و الله لحدیث تُصیبُهُ مِنْ صَادِقٍ فِي حَلَالٍ وَ حَرَامٍ ، خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ حَتَّى تَغْرُبَ».

در تاریخ علم دین، جمع حدیث و حمل و فهم و درک و شرح آن، یکی از بزرگ‌ترین فصول است، و با یک نظر، حدیث، مادر بسیاری از علوم اسلامی یا همه آنهاست.

دست خط مبارك رهبر معظم انقلاب در بازدید از دارالحديث

۱۳۷۴/۹/۳

بسم الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم

در حوزة مباركة قم كم كم جاي رسیده ام بايد . و اين بنياد سرافراز
بر اين حرکت مبارك ديني همان است . در از اين نیز بفرمان دهان در

معظم رسالت تغذیه هم برکت در همان حوزة مشرفه اين راه را

گشودند . اين است سلوک اين راه زرينا که است مستقيم

به زودت مقدمه آيد همين است عظيم فخر حضرت صلوات الله عليه

مقدمه در راه حوزة زرينا نورنا تر فرمايد فرما

رسالت و همين است ره خيز گير برينه و همين است

عند الله ان رسالت و همين است ره خيز گير برينه و همين است

۱۴۱۶

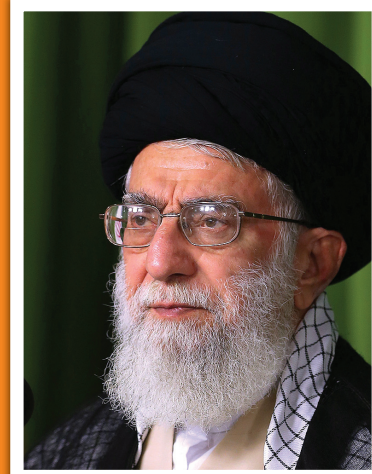
بسم الله الرحمن الرحيم

بحمد الله و حسن توفيقه و هدايته توجه به حديث و اهتمام به فهم و جمع و تحصيل آن در حوزة مباركة قم كم كم جاي شايسته را مي يابد. و اين بنياد سر آغازی برای اين حرکت مبارك در اين دوران است. پيش از اين نيز بعض ارکان و اساطين معظم روحانيت تغمده الله بر حمته در همين حوزة ي مشرفه اين راه را گشوده بودند.

اميد است سلوک اين راه نورانی که انتساب مستقيم به ذوات مقدسه ائمه اهل بيت عليهم افضل صلوات المصلين دارد حوزة ودل ها و راه حوزويان را نورانی تر فرمايد و عالم روحانيت و همه ي امت را خير كثير برساند.

والسلام على من اسس هذا الاساس و رحمة الله و المجاهدين في سبيل الله

سيد علي خامنه اي
شب سيزدهم رجب

بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در دیدار جمعی از اساتید و دانشجویان دانشکده علوم حدیث سال ۱۳۸۳

اولا به دانشجویان و اساتید عزیز خوش آمد عرض می‌کنم و از دیدار با شما خوشحالیم. چشم ما به دیدن این همه جوان خوب و صالح - دختر و پسر - که همت خود را در غور در کلمات اهل بیت علیهم السلام متمرکز کرده‌اند، روشن شد. از جناب آقای ری شهری هم به خاطر خدمت ماندگاری که کرده‌اند، تشکر می‌کنیم. واقعا این یک خدمت ماندگار است؛ مثل باغستان وسیعی است که نهال‌هایش را ایشان حرس کرده‌اند. انسان الان نهال‌ها را می‌بیند، اما با گذشت زمان - که انشالله خیلی طولانی نخواهد بود - وقتی این نهالستان به میوه نشست، انسان می‌فهمد چه کار بزرگی انجام گرفته است.

اهمیت و جایگاه حدیث

حدیث، خیلی مهم است. حدیث معروف و معتبر و متواتر و قطعی الصدور ثقلین - که پیغمبر اکرم صل الله علیه و آله «کتاب الله و عترتی» را به عنوان یادگار و امتداد نبوت

خود تا روز قیامت با ایشان حدیث را برای ما روشن می‌کند؛ چون یکی از ابعاد وجود عترت، کلمات مبارک اهل بیت علیهم السلام است. این که آقای ری شهری فرمودند دارالحدیث، دارالقرآن هم هست، واقعا همین‌طور است؛ چون اینها از هم قابل تفکیک نیست؛ «لن یفترقا حتی یردا علی الحوض» بنابراین تا قیامت، برکات عترت و حضور عترت در دنیا، در امتداد ختم نبوت، تضمین شده باشد.

یکی از واضح‌ترین، عمومی‌ترین و دم دست‌ترین نشانه‌های این حضور، کلمات اهل بیت علیهم السلام است. بیشتر از این، انسان چه می‌خواهد؟ با توجه به این بیان نبی مکرم صل الله علیه و آله - که آورنده قرآن است - در حد اعتبار قرآن، حدیث اعتبار دارد.

ضرورت شناخت حدیث

ما باید حدیث را بشناسیم. الان خیلی از بزرگان و علمای ما که در رشته‌های

مختلف علمی خیلی متبحر هستند، با حدیث خیلی آشنایی ندارند؛ جز احادیث فقهی؛ آن هم به خاطر این که در استدلالات فقهی، مورد ابتلاءشان است. مردم استفتا می‌کنند، فقیه باید به آن استفتا پاسخ دهد، لذا باید مراجعه کند و طبعا در آن باب، هر روایتی که هست، می‌بیند. بنابراین مراجعه‌ی به حدیث به تبع نیاز به فقه است در کنار چند صد هزار حدیثی که داریم، مگر احادیث فقهی ما چقدر است؟ بخش محدودی است. بقیه احادیث، احادیث معارف، احادیث آداب - که آداب را مستحبات معنی می‌کنند، لیکن آداب گاهی اوقات مستحبات نیست، فراتر از مستحبات است؛ آداب زندگی و حکم زندگی است - و احادیث مربوط به زندگی ائمه علیهم السلام، رشته‌های مهمی است. احادیث مربوط به معارف - مثل توحید، معاد، امامت، نبوت، مسأله انسان، جبر و اختیار - مهم‌ترین نورافکنی است که می‌تواند به فضای ذهن یک

متفکر عقلانی - که در این فضای نورانی، عقل او کاوش کند و معارف را به دست بیاورد - تابانده شود. یا در همین مسایل حکم آداب که عرض کردیم. خزانه‌ی لبالب احادیث اهل بیت علیهم السلام در باب حکم و آداب زندگی و آداب معاشرت و روابط انسان‌ها با هم و روابط حکومت‌ها با انسان‌ها و روابط انسان با طبیعت، اینقدر مطلب دارد که اگر انسان واقعا در این‌ها غور کند، مثل برگ‌گی خواهد بود روی دریا. از بس زیاد است، انسان اصلا نمی‌تواند غور کند، اما متأسفانه این‌ها غالباً مورد مراجعه نیست. یا مگر کسی منبری باشد و بخواهد برای مردم موعظه کند، ناچار احتیاج پیدا می‌کند که مراجعه کند؛ اما در محیط علمی و حوزه‌های علمیه‌ی ما مراجعه‌ی به حدیث خیلی باب نیست. من حوزه‌ی فقهت را ملامت نمی‌کنم - بالاخره ما فقیه لازم داریم و فقیه هم باید متخصص باشد؛ تخصص در فقه هم احتیاج به غور در اصول و مبانی فقهی دارد و وقت انسان را می‌گیرد، دیگر توقع نیست که یک فقیه یک محدث هم باشد - حوزه‌ی عمومی خودمان را ملامت می‌کنم که ما همچنان که در فقه و اصول این سرمایه‌گذاری عظیم را کردیم، در حدیث این سرمایه‌گذاری را نکردیم.

▮ نیاز جامعه به محدث

ما باید یک عده محدث داشته باشیم؛ هیچ لزومی هم ندارد که محدث حتماً فقیه و اصولی هم باشد، فقط باید حدیث بلد باشد؛ چون خود غور در حدیث اینقدر ابعاد و زوایای گوناگونی برای انسان مطرح می‌کند که می‌بیند اصلاً این باب واسعی است. خیلی اوقات محصول آن، نقدتر و قابل خرج کردن تر است حتی از محصول دانش فقه ما که به صورت رساله در اختیار مردم قرار می‌گیرد. پس یک مطلب این شد که ما برای تبحر و تخصص در حدیث حتماً باید سرمایه‌گذاری کنیم، که البته این سرمایه‌گذاری به این صورت انجام گرفته و روز به روز هم باید توسعه پیدا کند. شماها هم که در این رشته وارد شده‌اید،

باید توجه داشته باشید که این کار بزرگ و مهمی است که انسان بتواند با احادیث آشنا باشد. من کسانی را دیده‌ام که بر اثر ناآشنایی با حدیث، اشتباهات فاحشی از آن‌ها سرزده است. سال‌های دهه ۴۰ در مشهد شخصیت خیلی معروفی - که نمی‌خواهم اسم او را بیاورم؛ خداوند انشاءالله او را رحمت کند - در مسأله‌ای از مسایل امامت دچار مشکلی بود که من با او سر آن مسأله بحث کرده بودم. منزلش نزدیک منزل ما بود. یک روز ظهر داشتم به خانه می‌رفتم، هندوانه و نان هم گرفته بودم و دستم پر بود. وقتی به من رسید، گفت فلانی! می‌خواهم مطلب لازمی با شما در میان بگذارم. مدتی من را با دستان پر در آفتاب گرم نگه داشته بود! گفتم بگذار این‌ها را در خانه بگذارم و برگردم. بردم در خانه گذاشتم و آمدم. حدود یک ساعت سر پا با هم صحبت کرده بودیم، من فهمیدم که اشتباه است. بنا کرد نقطه‌ی مقابل آن را توضیح دادن. گفتم: از کجا شما به این جا رسیدی؟ گفت: «بحار الانوار» دریایی است. این شخص کسی بود که علیه «بحار الانوار» و مجلسی حرف زده بود و به خاطر حدیثی که به نظرش می‌آمده غلط است - و شاید «بحار الانوار» بد شده بود! «بحار الانوار» فقط یکی از منابع حدیثی ماست - البته یکی از بهترین‌هاست هم هست - ما این همه منابع حدیثی داریم. بنابراین ما باید حدیث و دانش آشنایی با حدیث را جدی بگیریم.

▮ درباره علم حدیث

بله، همان‌طور که آقای ری شهری گفتند، علم الحدیث اصطلاحی غیر از علم حدیث و آشنایی با متن احادیث است. مقدمات، تقسیم احادیث به انواع مختلف، تاریخچه‌ی حدیث و امثال آن، علم الحدیث است و کتاب‌هایی هم به عنوان علم الحدیث می‌نویسند؛ کما این که علوم قرآنی هم همین‌طور است. علوم قرآنی‌ای که نوشته‌اند، دانش‌های محتوای قرآن که نیست؛ دانش‌های مرتبط با قرآن است. کی نازل شد، چگونه

جمع‌آوری شد، ناسخ و منسوخ یعنی چه، قرائات یعنی چه، رسم الخط قرآن چیست. اما این، غیر از ورود در علمی است که در قرآن وجود دارد، که از طریق تفسیر می‌شود وارد شد. علم تفسیر هم همین‌طور است. غیر از دانش مقدماتی - که اصطلاحاً علم الحدیث است - ما باید وارد میدان حدیثی شویم، بفهمیم و یاد بگیریم تا وقتی حدیثی دیدیم، آنقدر با آن انس پیدا کنیم که بتوانیم به طور غریزی تشخیص دهیم که این حدیث درست است یا نه. این یک واقعیت است که در احادیث ما تحریف وجود دارد. «احادیث دخیله» را، هم شیعیه نوشته، هم سنی. ابن جوزی کتاب معروفی دارد به نام «احادیث دخیله» که البته به نظر ما او غرض‌ورزی کرده است؛ یعنی بعضی از احادیثی که هیچ دلیلی هم بر آن مترتب نیست؛ جزء احادیث دخیله به حساب آورده. البته شواهدی هم که او بر دخیله بودن ذکر می‌کند، در موارد بسیاری درست نیست؛ لیکن اصل این حرف درست است؛ هم در احادیث شیعیه، هم در احادیث سنی ما دخیل داریم؛ احادیث جعلی‌ای که کسانی درست کردند. روایاتی هم داریم - که لابد دیده‌اید یا خواهید دید - که در آن‌ها تصریح شده که ائمه علیهم السلام فرموده‌اند در احادیث ما دست برده‌اند. حالا چه کار کنیم؟ این مسأله‌ی مهمی است. یک وقت می‌بینید حدیث مجعول مزعوم غلطی در دست و بال جماعتی می‌افتد؛ این می‌شود محور یک اعتقاد غلط. الان از این قبیل، کم هم نداریم.

▮ تهذیب حدیث

یکی از وظایف مهم، وارد شدن در میدان تهذیب حدیث است. ما باید احادیث را تهذیب کنیم. عیوبی که ممکن است متوجه حدیث شود متعدد است؛ از نقل به معنی و چیزهایی که مربوط به خود روای اصلی می‌شود بگیرد تا تحریف کتاب‌ها و ضعف اساتید کتاب‌ها و ضعف کیفیت تحمل حدیث و امثال این‌ها. یا کارهایی که عمداً انجام گرفته - خباث‌ها و بدجنسی‌ها - یا غلوهایی که صورت گرفته

است. در بین ائمه علیهم السلام، چیزهایی را بد می‌فهمیدند. حمل بر صحتش این است که بگوییم بد می‌فهمیدند. درباره‌ی محمد بن سنان معروف دارد که دوستانش گفتند «کاد ان بطیر»؛ نزدیک بود طیران کند. طیران در اصطلاح قدما یعنی غلو. «فقصنا جناحیه» ما پرش را بریدیم و نگذاشتیم غلو کند. این را چه کسانی می‌گویند؟ اشخاص معتبر و بزرگی مثل یونس بن الرحمن. اگر ما حدیث محمد بن سنان را در فقه قبول کردیم، اختلافی پدید می‌آید که آیا ایشان ثقة است یا غیر ثقة؛ پس ضعیف است. اگر آمدیم و برحسب اجتهاد رجالی به این نتیجه رسیدیم که ایشان ثقة است، احادیث فقهی‌اش را می‌شود قبول کرد؛ اما در احادیث اعتقادی‌اش باید احتیاط کنیم. کسی که طوری محب و مخلص اهل بیت علیهم السلام است که حاضر است چیزی بگوید که برخلاف گفتار خود آن‌هاست و در آن غلو وجود دارد، باید در قبول حرف او در این وادی خاص - وادی معارف مربوط به شخصیت اهل بیت علیهم السلام - احتیاط کرد. یا نقطه‌ی مقابل؛ مثلاً «علی بن ابی حمزه‌ی بطائنی» محل اختلاف است که ثقة است یا نه. بعضی‌ها او را ثقة دانسته‌اند، بعضی هم ثقة ندانسته‌اند. اگر ما قبول کردیم که او ثقة است - که خیلی از بزرگان معتقدند ایشان ثقة است؛ ولی بنده چنین عقیده‌ای ندارم - وثاقت او را در فقه قبول می‌کنیم اما در عقاید قبول نمی‌کنیم؛ چون او واقفی است؛ دشمن اهل بیت علیهم السلام است و نمی‌شود حرف‌های او را درباره‌ی اهل بیت علیهم السلام قبول کرد. به این نکات باید توجه کرد و حدیث صحیح را از سقیم شناخت. الان یکی از کارهای مهم ما تهذیب حدیث است. بنده همیشه از کتاب بحارالانوار تجلیل کرده‌ام. به اعتقاد من این کتاب جزء کتاب‌های برجسته‌ی تمام تاریخ شیعه است و علامه‌ی مجلسی یکی از مبتکرین علمای بزرگ ماست. بنده یک وقت گفتم اول کسی که تفصیل‌الآیات نوشته، اوست؛ اول کسی که تفصیل نهج‌البلاغه نوشته،

اوست؛ اول کسی که به تفصیل روایات نوشته و تبویب و فصل بندی کرده، اوست. شما به هر بابی نگاه می‌کنید، آیات مربوط، آن جاست. هیچ کس قبل از او این کار را نکرده؛ اینها خیلی مهم است؛ اینها ابتکارات علامه مجلسی است؛ شخص خیلی بزرگی است. بیان‌های او در ذیل روایات - چه در «بحارالانوار» چه در «مرآة العقول» چه در «ملاذالاخیار» بسیار قوی، عمیق و دقیق است. ایشان شخصیت بزرگ و ملایبی است؛ لیکن در کتاب بسیار ارزشمند همین شخصیت بزرگ - که بحارالانوار است - روایات فراوانی وجود دارد که انسان یقین دارد اینها از ائمه علیهم السلام صادر نشده است. چرا او این‌ها را نقل کرده؟ او در برهه و در مقطع جمع کردن بوده. بعد از قرن‌های متمادی که کتاب‌های شیعه پنهانی دست به دست می‌گشت و گاهی آن‌ها را می‌سوزاندند و نابود می‌کردند، صفویه سرکار آمدند. در دوره‌های اول، صفویه به فقه و بعد به فلسفه پرداختند، نوبت به حدیث نرسیده بود؛ علامه‌ی مجلسی آمد و این خلاء را پر کرد؛ احادیث موجود شیعه را با استفاده از قدرت شیخ‌الاسلامی‌ای که داشت، جمع کرد. ایشان کار بسیار مهمی انجام داد، لیکن مقصود او جمع حدیث بود؛ نمی‌خواست تهذیب حدیث کند. امروز ما باید این کار بزرگ را انجام دهیم. گاهی یک حدیث غلط دست یک نفر می‌افتد؛ دیگر نه ملاحظه می‌کند که این با مبانی اهل بیت علیهم السلام مخالف است، نه ملاحظه می‌کند که با قرآن مخالف است. بنده یک وقت در مشهد به مجلس روضه‌ای رفته بودم. جایی که ما نشسته بودیم، علمای معروفی از مشهد در آن جا نشسته بودند. روضه‌خوانی بالای منبر رفته بود و داستان یهودی‌ای را نقل می‌کرد که زمان پیغمبر علیهم السلام در مدینه با امیرالمومنین علیه السلام رفیق بود و به ایشان محبت داشت. وقتی آن یهودی مُرد، کسی او را خواب دید که در بهشت به مقامات عالی رسیده است. گفت: تو چطور به این جا رسیدی؟ گفت: به خاطر حُب علی بن ابی

طالب علیه السلام. برای این که حُب علی بن ابی طالب علیه السلام را اثبات کند، چنین دروغی را جعل کرده! از منبر که پایین آمد، گفتم: آقا این روایتی که شما خواندید، کجاست؟ یک خورده دستپاچه شد و اسم یک کتاب فارسی را آورد. گفتم: این روایت را در کدام کتاب معتبر دیده‌اید؟ آیا سند آن را نگاه کرده‌اید؟ اعتبار آن را فهمیده‌اید؟ آخر به چه دلیل این روایت درست است؟ ماند چه بگوید! یکی از آقایان در دفاع از او مطلبی گفت، اوقاتم خیلی تلخ شد. در جیبم قرآن داشتم، آن را باز کردم و این آیه‌ی شریفه را خواندم: «قولوا امنا بالله و ما انزل الینا و ما انزل الی ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و الاسباط» تا آن جا که می‌رسد: «فان آمنوا بمثل ما امنتم به فقد اهدتوا و ان تولوا فانما هم فی شقاق فسیکفیکهم الله» گفتم: این روایت اگر سند درستی هم داشته باشد، چون با صریح این آیه مخالف است، «فاضربوه علی الجدار». آیا این یهودی به آنچه امیرالمومنین علیه السلام ایمان داشت، ایمان آورده بود یا نه؟ اگر ایمان آورده بود که دیگر یهودی نبوده؛ مسلمان بوده، مسلمان خیلی خوبی هم بوده؛ اما اگر ایمان نیاورده بود - که شما این ادعا را می‌کنید - جایش جهنم است؛ درجات بهشت نیست. این آقا ابایی ندارد که بالای منبر روایتی را که برخلاف صریح قرآن است، بگوید، برای خاطر مقصودی که درست است - اما آیا باید آن را از این راه ثابت کرد؟ آیا درست است که ما این‌طور دفاع غلط از حقایق صحیح را شیوه‌ی خودمان قرار دهیم. با حدیث، این‌طور رفتار شده است. بنابراین یکی از کارهای بسیار مهم، تهذیب حدیث است؛ حدیث باید تهذیب شود.

افراط در تهذیب

نکته‌ی سومی که می‌خواهم عرض کنم، این است که در تهذیب نباید تندروی و افراط کرد. بعضی‌ها وقتی می‌خواهند احادیث را تهذیب کنند، اکثر احادیث را خراب می‌کنند، در حالی که ما می‌توانیم هم از لحاظ مضمون - که با معارف مسلم

الهی انطباق داشته باشد - و هم از راه انطباق با قرآن، و هم از راه سند، احادیث را درست کنیم. ما برای تصحیح اسناد خیلی راه داریم. بعضی از بزرگان، مسأله‌ی اصحاب اجماع را به کلی ضایع کرده‌اند و هیچ اعتباری برایش قائل نیستند؛ در حالی که قضیه این طور نیست. درست است که حجیت حدیث در باب فقه، در احادیث معارف وجود ندارد - آن حجیت به معنی این است که انسان می‌تواند بر طبق آن عمل کند؛ این جا که عمل وجود ندارد - اما این که انسان وثوق داشته باشد که این کلام، کلام نورانی امام است، خیلی مهم است. این وثوق را از چه راهی می‌شود پیدا کرد؟ از راه سند. سند، راه خیلی خوبی است. البته ما نمی‌توانیم همیشه به سند اشکال کنیم. هر جا اصحاب اجماع بودند، آن روایت درست است؛ این خودش باب بزرگی است. یا آن مشایخی که مرحوم شیخ طوسی رحمه الله علیه می‌گوید هر کس که اینها از او نقل کنند، ثقه است و اگر ارسال هم بکنند، ارسالشان در حکم اسناد از ثقه است، اینها را باید قبول کرد؛ اینها حرف‌های درستی است. بعضی از بزرگان، اصحاب اجماع را خراب کرده‌اند و گفته‌اند فقط معنایش این است که این هجده نفر ثقه هستند. در حالی که این نیست؛ اگر کسی به متن کلام «کشی» نگاه کند، می‌فهمد که ناظر به این است که اینها فقیه‌اند. فقیه به وثاقت چه ربطی دارد؟ فقیه‌اند، یعنی دین شناسند و حدیث را می‌شناسند. اینها وقتی حدیثی را نقل کرده‌اند، ولو از کسی باشد که قطعاً ضعیف است، آن حدیث، حدیث درستی است؛ و الا نقل نمی‌کردند، چون اینها اهل فقه و اهل علم‌اند و می‌فهمند چه دارند نقل می‌کنند؛ لذا معتبر است. بنابراین نقل اصحاب اجماع، قطعاً حدیث را معتبر می‌کند. البته باب آن سه نفر، غیر از باب اصحاب اجماع است؛ آن توثیق است، این تصحیح حدیث است؛ اینها دو چیز است. البته اینها بحث‌های فنی است و نمی‌خواهیم وارد این بحث‌ها شویم. بنابراین در باب تهذیب حدیث ضمن این که باید خیلی

دقت نظر به خرج داد و اصلاً مسامحه نکرد، اما این به معنی این هم نیست که مقدار زیادی از احادیث را کنار بگذاریم و بگوییم اینها معتبر نیست؛ نخیر، راه برای تصحیح احادیث داریم.

▲ از استنباط سطحی تا...

گاهی اوقات انسان معنی حدیث را با دقت می‌فهمد. بنده در مشهد در یکی از سال‌هایی که زندان بودم، گفتم برایم «خصال صدوق» را آوردند. من کتب صدوق را خیلی دوست دارم؛ کتاب‌های خیلی با ارزشی هستند؛ چون تحت هر عنوانی که کتاب نوشته، مبتکر است. صدوق مرد بسیار مبتکری است. همه یا اکثر این کتاب‌ها در موضوع خودش کتاب‌های بی‌سابقه‌ای است؛ از جمله «خصال». این کتاب را آوردند و من نگاه می‌کردم و مطلبی در حاشیه‌ی بعضی از روایات می‌نوشتم. به روایتی رسیدم که به نظر آمد روایت بی‌ربط و دروغ قطعی است. روایت این بود: «کان للحسن و الحسین علیهما السلام تعویذتان حشوما من زغب جبرائیل»؛ حسن و حسین علیهم السلام دو بازویند داشتند که محتوای آن‌ها پر جبرائیل بود. انسان وقتی به ظاهر حدیث نگاه می‌کند، این طور به نظرش می‌آید که جناب جبرائیل - که به منزل پیغمبر صل الله علیه و آله رفت و آمد داشته - مثل کبوترهایی که در حال پرواز، پرهای ریزشان می‌ریزد، پرها نرم می‌ریخته و حضرت زهرا سلام الله علیها هم برای این که پرها هدر نرود، آن‌ها را جمع می‌کردند و برای امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام دو بازویند درست می‌کردند! آن زمان - سال ۴۹ - بنده نسبت به این روایت، قضاوت تند جوانانه‌ی خامی کردم، در حالی که بعد از مدت‌ها وقتی به «خصال» نگاه می‌کردم و به این روایت رسیدم دیدم عجب مضمون جالبی دارد. زبان، زبان ادبی و هنری و ذوقی است؛ چرا ما باید این را به زبان عامیانه حمل کنیم تا این معنی را بدهد؟ در حالی که می‌تواند معنایش این باشد

که بال جبرائیل روی دستان حسن علیه السلام و حسین علیه السلام قرار دارد و پرواز این‌ها، پرواز جبرائیل است؛ آن هم در دوران کودکی و الا در دوران امامت که جبرائیل به گردشان نمی‌رسد این یک بیان ذوقی است؛ بیان خوب و شیرینی هم هست. ما این همه در قرآن بیانات کنایی و ادبی و لطیف داریم. «لرحمن علی العرش استوی» یعنی چه؟ یعنی خدا روی تخت نشسته و چهارزانو زده، که حنابله این طور فهمیده‌اند؟! در محاورات ادبی و ذوقی، این یک معنی متعارف است. گاهی اوقات انسان با دقت در مضمون روایات، معانی بسیار لطیف، ذوقی و جالبی درک می‌کند. ائمه علیهم السلام «امراء الکلام» بودند - «و بعد فنحن امراء الکلام» - و حرف‌هایشان، حرف‌های ذوقی، شیرین، شیوا و برجسته بوده است. اگر انسان بخواهد عامیانه نگاه کند، معانی الفاظ دگرگون می‌شود. در شعر امام: «چشم بیمار تورا دیدم و بیمار شدم» اگر بنا باشد همین معنی عادی را استنباط کنیم معلوم می‌شود کسی بوده که چشمش مثلاً بیماری تراخم داشته و اما رحمه الله علیه چشم او را دیده‌اند و بیمار شده‌اند! این است معنی واقعی شعر؟ انسان اگر با دید شعر فهمی، نگاه کند، معنایش این نیست؛ اما اگر با دید عوامانه‌ی محض نگاه کند، معنایش همین است؛ امام چشم تراخمی را دیده‌اند و لابد از غصه بیمار شده‌اند! بنابراین نمی‌شود کلمات کسانی را که آیات بلاغت و امراء بیان و کلام بودند، این طوری معنی کرد. امیدواریم خداوند انشاء الله شما را موفق بدارد. شما جوان و الحمد لله با استعدادید و خدا را شکر که اساتید خوبی هم دارید. کاش در دوره‌ی جوانی ما هم، چنین اساتید خوبی می‌بودند و ما از آن‌ها استفاده می‌کردیم که متأسفانه چنین چیزی پیش نیامد. مدیر دلسوز دنبالگیر خسته نشویی مثل جناب آقای ری شهری الحمد لله دنبال این قضیه هستند. خدا را شکر می‌کنیم؛ هم بر وجود شما، و هم بر وجود این بزرگواران. والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته

بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در دیدار پژوهشگران و کارکنان مؤسسه «دارالحدیث» ۹۳/۳/۲۱

کتاب کامل است، یا جامع است، یا نقصی دارد یا ندارد؛ مهم این است که این کتاب هست؛ نیاز به آن احساس شد و همت برای تولید آن برانگیخته شد و بحمدالله متولد شد و به عرصه‌ی وجود آمد. من صمیمانه از ایشان و همکاران محترمشان تشکر میکنم.

یک جمله در باب این ایام مبارک و وجود عظیم و عزیز حضرت بقیةالله (ارواحنا فداه) عرض بکنیم؛ یک جمله هم در باب مجمع شما و پژوهشگاه شما و دارالحدیث بعداً عرض میکنم.

در مورد مسئله‌ی امام زمان (سلام الله

خصوصیاتی که ذکر کردند، که خصوصیات مهمی است. به نظرم دیروز یا پریروز کتاب را آوردند و من فرصت کردم توری مختصری بکنم؛ به نظرم کتاب برجسته و جالبی آمد. حالا ان شاءالله وقت میگذاریم و کتاب را اول تا آخر، ان شاءالله مطالعه خواهیم کرد. ولی کار، کار بسیار مهمی است؛ کار بزرگی است. عمده این است که ذهن متوجه یک نیاز و یک خلأ بشود و همت برای پر کردن این خلأ و برآوردن این نیاز برانگیخته شود. این کارها شده - طبعاً هیچ کاری هم از ما انسانها بدون نقص و قصور نیست - مهم این نیست که آیا این

بسم الله الرحمن الرحيم
ایام سالگرد ولادت مبارک پرفیض حضرت بقیةالله (ارواحنا فداه) و تبرک ایام ماه مبارک شعبان به این ولادت بزرگ و مبارک را تبریک عرض میکنیم. ان شاءالله خداوند متعال، شما را، ما را جزو پیروان این بزرگوار قرار بدهد، جزو شیعیان این بزرگوار به حساب بیاورد، و تشکر میکنیم از جناب آقای ری شهری و همکاران عزیز و محترمشان به خاطر این هدیه‌ی ارزشمندی که به مناسبت این عید به جامعه‌ی اسلامی و جامعه‌ی علمی تحویل دادند؛ یعنی همین دانشنامه‌ی مهدویت، (۲) با این

علیه) شماها خوب کار کردید و تلاش کردید و احاطه‌ای به همه‌ی جوانب قضیه دارید؛ آنچه مهم است این است که اعتقاد به امام زمان یک بخشی از جهان‌بینی ادیان است؛ یعنی ادیان الهی همچنان که در جهان‌بینی عمومی خودشان نسبت به عالم، آدم، منشأ آفرینش و منتهای سیر حیات بشر - یعنی درباره‌ی مبدأ و معاد - نظر میدهند، یکی از بخشهای این جهان‌بینی - این مجموعه‌ی عظیمی که زیربنای همه‌ی افکار و تأملات و احکام و قوانین و مقررات ادیان است - عبارت است از مسئله‌ی نهایت سیر کاروان بشر در این دنیا. مسئله‌ی آن دنیا و آن نشئه، مسئله‌ی دیگری است؛ مسئله‌ی آخرت است. یک مسئله این است که بشریت دارد به کجا میرود. اگر ما جامعه‌ی بشری را در طول تاریخ به کاروانی تشبیه کنیم که دارد یک مسیری را میرود، [این] سؤال مطرح است که این کاروان به کجا میرود؟ مقصد این کاروان کجا است؟ منتهاالیه این سیر کجا است؟ این یک سؤال جدی است؛ این باید در هر جهان‌بینی‌ای پاسخ داده بشود. ادیان به این پاسخ داده‌اند. پاسخ‌های نحله‌های فکری غیر دینی در این زمینه یکسان نیست، لکن پاسخ ادیان به این سؤال، تقریباً یکسان است؛ پاسخ مشخصی است. تا آنجایی که ادیان الهی و ادیانی را که رونویسی از ادیان الهی‌اند، می‌شناسیم - ولو خودشان هم الهی نباشند، اما پیدا است اصول و قواعد کار را از ادیان الهی گرفته‌اند - همه معتقدند که این کاروان در پایان، در آخر راه، به یک منزلگاه مطلوب و دلگشا و دلنشین خواهد رسید. خصوصیت عمده‌ی این مقصد هم «عدالت» است؛ عدالت، خواسته‌ی عمومی بشریت از اول تا امروز و تا آخر است. اینهایی که سعی میکنند در مبانی و تفکرات اصولی، معتقد به تنوع و تغییر و تحوّل و مانند اینها بشوند، این‌را نمیتوانند انکار کنند که خواسته‌ی بشریت از روز اول تا امروز چند خواسته است، که از جمله‌ی اساسی‌ترین آنها عدالت است؛ بشر دنبال عدالت [است]؛ هیچ‌وقت از این خواسته منصرف نشده است و در نهایت،

این خواسته پرآورده میشود، که در آثار ما [آمده]: «يَمْلَأُ اللَّهُ بِهِ الْأَرْضِ قِسْطًا وَ عَدْلًا كَمَا مُلِّتْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا» (۳) - در اغلب متون «كَمَا مُلِّتْ» [است]، در بعضی هم «بَعْدَ مَا مُلِّتْ» - این پاسخ همه‌ی ادیان است. در واقع هر فردی از آحاد بشر میداند که این سیر عمومی بشر به کجا منتهی خواهد شد. اگر بخواهیم تشبیه کنیم، این جور باید بگوییم که یک مسافری یا یک کاروانی از پیچ‌وخم‌های دشوار، از معبرهای سخت، از کوهستانها، از وادی‌ها، از درّه‌ها، از لجن‌زارها، از خارزارها، همین‌طور دارد عبور میکند، راه را میپیماید، برای اینکه خودش را به یک نقطه‌ای برساند؛ این نقطه

کجا است؟ این نقطه عبارت است از یک اتوبان، یک جاده‌ی مهم، یک جاده‌ی باز، یک راه هموار. همه‌ی آنچه در تاریخ بشر تا امروز مشاهده میکنیم، حرکت در همان کوره‌راه‌ها و در همان فرازونشیب‌ها و در همان خارستانها و لجن‌زارها و مانند اینها بوده است؛ بشریت دارد همین‌طور این راه را طی میکند تا به اتوبان برسد؛ این اتوبان، دوران مهدویت است، دوران ظهور حضرت مهدی (سلام الله علیه) است. این جور نیست که وقتی به آنجا رسیدیم، یک حرکت دفعی انجام بگیرد و بعد هم تمام بشود؛ نه، آنجا یک مسیر است. در واقع باید گفت زندگی اصلی بشر و حیات مطلوب بشر از آنجا آغاز میشود و بشریت تازه می‌افتد در راهی که این راه یک صراط

مستقیم است و او را به مقصد آفرینش میرساند؛ «بشریت» را میرساند، نه آحادی از بشریت را، نه افراد را، مجموعه‌ها را میرساند. البته این به معنای این نیست که در آن وقت طبیعت بشر تغییر پیدا میکند؛ نه، طبیعت بشر، طبیعت ستیزه‌ی درونی و درگیری درونی میان خیر و شر است. عقل انسان هست، طبع انسان هم هست؛ غرایز انسان احکامی دارند، کششهایی دارند، تمایلات طبیعی انسان کار خودشان را میکنند، عقل هم کار خود را میکند؛ این تنازع در آن دوران هم وجود خواهد داشت. این جور نیست که در آن دوران، بشریت یکپارچه تبدیل بشود به فرشته؛ نه، آنجا هم طبعاً این درگیری هست، طبعاً خوب و بد هم در آن وقت وجود دارد؛ منتها راه و جاده، جاده‌ای است که مساعد خوب شدن و خوب حرکت کردن و درست راه را پیمودن و به سمت مقصود واقعی راه رفتن است؛ این خصوصیت آن راه است که همان معنای حقیقی و واقعی «عدل» است. و این قطعی است. و توفیقاتی که بشر در اثنای راه پیدا کرده است، مؤید این معنا برای ذهن انسان شکاک است که آنچه وعده داده شده، تحقق پیدا خواهد کرد. این آیاتی که تلاوت کردند، به‌نظر من آیات جالب و مهمی است. یک نکته‌ای در این آیات - آنجا که حضرت موسی را در آغاز ولادت، مادرش در آب می‌اندازد - وجود دارد؛ «وَ اَوْحَيْنَا اِلَىٰ اُمِّ مُوسَىٰ اَنْ اَرْضِعِيْهِ فَاِذَا خَفَتْ عَلَيْهِ فَاَلْقِيْهِ فِي الْيَمِّ ... اِنَّا رَاٰوْهُ الْيَكِّ وَ جَاعَلُوْهُ مِنَ الْمُرْسَلِيْنَ» (۴) [اینجا] دو وعده است: یک وعده وعده‌ی برگرداندن موسی به مادرش است؛ یک وعده وعده‌ی «جاعلوه من المرسلین» است؛ یعنی آن وعده‌ی عمومی‌ای که به بنی‌اسرائیل داده شده بود که بنی‌اسرائیل منتظر بودند که منجی بیاید؛ و این منجی از طرف خدا است و خواهد آمد و بنی‌اسرائیل را از دست فرعون نجات خواهد داد. خدای متعال در وحی به مادر موسی این وعده‌ی دوم را هم داد - جاعلوه من المرسلین - یعنی این را ما از طرف خودمان می‌فرستیم، و او را همان مرسلی قرار میدهم که بنا است آن

وعده‌ی بزرگ را و آن آرزوی بزرگ را انجام بدهد؛ این دو وعده را خدای متعال داد. یک وعده، وعده‌ی نقد و نزدیک بود و آن، «أَنَا رَأَوُهُ إِلَيْكَ» بود. در آیات بعدی - که حالا آن آیات را آقای سبزیلی متأسفانه نخواند - میفرماید: فَرَدَدْنَهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِنَعْلَمَ أَنَّ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا؛ (۵) اینکه ما بچه را به مادر برگرداندیم، خوب بله، «تَقَرَّ عَيْنُهَا» دارد، «وَلَا تَحْزَنَ» دارد - دلش خوش شد، دلش آرام گرفت، چشمش روشن شد - اما اثر دیگر این برگرداندن، این بود که «وَلِنَعْلَمَ أَنَّ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا» بداند که این وعده‌ای که ما دادیم - و گفتیم منجی را میفرستیم و کسی را خواهیم فرستاد که بنا است جامعه‌ی بنی‌اسرائیل را در مصر از استضعاف خارج کند - وعده‌ی درستی است؛ دلش مطمئن بشود، و خاطر جمع بشود. یعنی یک وعده‌ی کوچک از سوی پروردگار تحقق می‌یابد، برای اینکه هر انسان اهل تدبیری از تحقق این وعده‌ی کوچک، اطمینان پیدا کند که آن وعده‌ی بزرگ تحقق پیدا خواهد کرد. آنچه از موفقیتها در طول تاریخ برای بشریت از طریق دین حاصل شده، همان وعده‌های کوچک است؛ از جمله جمهوری اسلامی. جمهوری اسلامی هم یکی از همین وعده‌ها است؛ خدای متعال وعده داده بود که اگر مبارزه کنید، اگر صبر کنید، اگر به خدای متعال توکل کنید، در جایی که گمان آن را نمیبرید و امید آن را ندارید، به شما قدرت خواهیم داد؛ همین اتفاق افتاد: ملت ایران مبارزه کرد، صبر کرد، ایستاد، فداکاری کرد، از دادن جان دریغ نکرد و اتفاقی افتاد که هیچ‌کس تصوّر آن را نمیکرد! چه کسی خیال میکرد در این منطقه‌ی بسیار حسّاس، در این کشور بسیار مهم، در مقابله‌ی با آن رژیم بشدت حمایت‌شونده‌ی از سوی قدرتهای بین‌المللی، یک حکومتی به‌وجود بیاید و یک انقلابی به پیروزی برسد، آن هم براساس دین، براساس فقه،

براساس شریعت؟ چه کسی چنین تصویری میکرد؟ هیچ‌کس. اگر کسی بگوید من میدانستم این‌جوری میشود، مگر از طرق غیبی فهمیده باشد؛ محاسبات، مطلقاً این را نشان نمیداد، اما این اتفاق افتاد. بدانیم آن وعده‌ی اصلی، آن کار بزرگ هم اتفاق خواهد افتاد. این یک نمونه‌ای از آن چیزی بود که اتفاق خواهد افتاد. باید منتظر بود. این نگاه ادیان به پایان راه کاروان بشری، نگاه بسیار امیدبخشی است؛ حقیقتاً روحیه‌ی انتظار و روحیه‌ی ارتباط با ولی‌عصر (ارواحنا فداه) و منتظر ظهور بودن و منتظر آن روز بودن، یکی از بزرگ‌ترین دریجه‌های فرج برای جامعه‌ی اسلامی است. منتظر فرج هستیم؛ خود این انتظار، فرج است؛ خود این انتظار، دریجه‌ی فرج است، امیدبخش است، نیروبخش است؛ از احساس بیهودگی، از احساس ضایع شدن، از نومیدی، از گیج و گمی نسبت به آینده جلوگیری میکند؛ امید میدهد، خط میدهد. مسئله‌ی امام زمان (سلام الله علیه) این است و امیدواریم که خدای متعال ما را به معنای واقعی کلمه از منتظران قرار بدهد و چشم ما را به تحقق این وعده‌ی الهی روشن کند. در مورد مجموعه‌ی کارهایی که شما برادران و خواهران عزیز تحت مدیریت جناب آقای ری‌شهری در این سالها انجام دادید، من حقیقتاً بایستی تشکر بکنم. کارهای بسیار خوبی انجام گرفته، کارهای نوبی انجام گرفته. مهم این است که ذهنها فعال بشود برای شناختن نقاط خلأ؛ و خود این، هنر بزرگی است؛ مسئله‌یابی، هنر مهمی است: انسان نگاه کند، موارد خلأ را پیدا کند. این مجموعه‌ی شما خوشبختانه آزمون خوبی را در این زمینه گذرانده است؛ موارد خلأ را پیدا کرده و بر این همت گماشته است که اینها را پر بکند. مسئله‌ی قرآن و حدیث بسیار مسئله‌ی مهمی است. در همین موضوع مهدویت

و قضایای مربوط به امام زمان - مسئله‌ی انتظار، مسئله‌ی طول عمر، مسئله‌ی دوران حکومت، مسئله‌ی وظایفی که منتظرین دارند، و مسائل گوناگونی که وجود دارد - بهترین مرجع عبارت است از حدیث و آنچه از خود ائمه (علیهم‌السلام) نقل شده، که جای تردیدی را باقی نمیگذارد و این مهم‌ترین مطلب است. همین‌طور که آقای ری‌شهری اشاره کردند، بنده هم به این معنا معتقدم که شواهد عقلی و اعتباری به‌عنوان مؤید میتوانند به کار بروند، [اما] آنچه تعیین‌کننده و قاطع است، منابع روایی و حدیثی و قرآنی است که به اینها بایستی تکیه کرد، از اینها باید استفاده کرد. البته باید تنقیح (۶) بشود؛ به حرفهای سست نباید اعتماد کرد. حرف قرص کم نداریم؛ حرفهای قوی، محکم و بنیادهای فکری مستحکم بحمدالله در این زمینه خیلی زیاد است و میتواند به اینها تکیه کرد و از اینها استفاده کرد. از خداوند متعال مسئلت میکنیم که شما را موفق بدارد. و مجدداً تشکر میکنیم از اینکه این هدیه‌ی بارزش را در ایام این عید مبارک به جامعه‌ی اسلامی تحویل دادید و جامعه‌ی فکری و معرفتی کشور ان‌شاءالله بهره‌ی کامل را از این عیدی‌ای که شما دادید خواهد برد. والسلام علیکم ورحمة‌الله وبرکاته

پی‌نوشت

- (۱) پیش از دیدار، معظم‌له از نمایشگاه تولیدات علمی و پژوهشی مؤسسه‌ی دارالحدیث بازدید کردند. آیت‌الله محمد محمدی‌شهری (رئیس مؤسسه) در جلسه حضور داشتند.
- (۲) در جریان بازدید از نمایشگاه تولیدات علمی و پژوهشی مؤسسه‌ی دارالحدیث، و در آستانه‌ی ولادت حضرت ولی‌عصر، از «دانشنامه‌ی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)» رونمایی شد.
- (۳) کتاب سلیم‌بن قیس هلالی، ج ۲، ص ۵۶۷
- (۴) سوره‌ی قصص، بخشی از آیه‌ی ۷
- (۵) همان، بخشی از آیه‌ی ۱۳
- (۶) تصحیح

سخنرانی آیت الله ری شهری در مراسم دیدار با رهبری معظم:

یکی از اصول تدوین این دانشنامه این است که در عین این که تلاش کردیم گزیده نگاری کنیم، تلاش کردیم جامع باشد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ
 الْحَقِّ لِيُظَهِّرَ عَلَى الدِّينِ كَلِمَةَ»

ولادت حضرت بقیه الله الاعظم را پیشاپیش به محضر حضرت عالی که به نیابت آن بزرگوار رهبری پیروان ایشان و انقلاب اسلامی در جهان را به عهده دارید تبریک عرض می‌کنم و از اینکه اجازه فرمودین مدیران و اساتید و خدمت‌گذاران قرآن و حدیث، پژوهشگران و اساتید دانشگاه و پژوهشگاه قرآن و حدیث به محضرتان شرفیاب شوند، صمیمانه سپاسگزاریم. با توجه به جایگاهی که ولایت فقیه و ولی فقیه در دوران غیبت کبری در نظام اسلامی دارد، توفیق بزرگی است برای خدمتگذاران در دارالحدیث که پس از گذشت بیش از ده سال تلاش برای نگارش دانشنامه امام مهدی صلوات الله علیه اکنون در آستانه

ولادت سراسر نور و برکت آن بزرگوار، این مجموعه را تقدیم حضرتعالی می‌کنیم. خداوند منان را بر این توفیق سپاسگزاریم. دانشنامه امام مهدی یکی از برکات دارالحدیث و پژوهشگاه قرآن و حدیث است که پس از دانشنامه امام علی و دانشنامه امام حسین علیهم السلام سومین مجموعه‌ای است که درباره معرفی خاندان رسالت منتشر می‌شود.

برای اینکه بیشتر از رهنمودهای حضرتعالی استفاده کنیم، خیلی کوتاه به برجستگی‌های این دانشنامه اشاره می‌کنم.

ویژگی اول:

اعتبارسنجی مضاعف منابع

سیره‌ی ما در نگارش دو دانشنامه - دانشنامه امیرالمومنین و امام حسین علیه السلام - قبلی استناد به منابع معتبر و درخور استناد بوده که ما متن مورد نظر را پس از گزینش و نقد و ارزیابی با تکیه بر

قرائن عقلی و نقلی و حصول نوعی اطمینان به استواری آن مورد بهره‌برداری قرار می‌دادیم ولی در دانشنامه مهدی با در نظر گرفتن شبهاتی که در این باره بطور جدی مطرح است افزون بر آنچه در رعایت اعتبار منابع دانشنامه‌های پیشین مورد توجه بوده، میزان اعتبار روایات این دانشنامه امام مهدی در پانویست بیان شده است.

ویژگی دوم:

استناد گسترده به منابع فریقین است

با عنایت به این باور که مهدویت از عقاید مشترک همه‌ی فرقه‌های اسلامی است برای نگارش این دانشنامه افزون بر استناد به منابع معتبر حدیثی شیعه، از منابع اهل سنت نیز فراوان استفاده کردیم و در مجموع برای سامان دادن این مجموعه به بیش از نهصد و هشتاد و پنج عنوان کتاب در بیش از سه هزار و هشتصد مجلد مراجعه شده است.

ل ویزگی سوم:**نقد و ارزیابی دلایل غیر نقلی مهدویت است**

بررسی آثاری که از قرن چهارم تا کنون درباره امام مهدی نگارش یافته نشان می‌دهد که پدیدآورندگان این آثار گاهی از روش نقلی محض استفاده کردند و گاهی به حسب ظاهر فقط به عقل استناد کردند و گاه به مبانی نقلی در کنار عقل استفاده کردند و گاهی هم با رویکرد عرفانی به این موضوع پرداختند. در دانشنامه امام مهدی با توجه به اینکه دلایل غیر نقلی برای اثبات مهدویت شخصی بنظر ما کافی نیستند روشی را که ما انتخاب کردیم در نگارش این دانشنامه تلاش بر این بوده است که محور اصلی در مباحث آن نقل و آموزه‌های وحیانی باشد و عدله‌ی غیر وحی‌ای تنها برای تقویت دلایل عقلی به کار گرفته شده است.

ل ویزگی چهارم:**جامعیت و گزیده نگاری است**

یکی از اصول تدوین این دانشنامه این است که در عین این که تلاش کردیم گزیده نگاری کنیم، تلاش کردیم جامع باشد. این کتاب به گونه‌ای که در ارائه متون جز در موارد ضروری کوشیدیم از تکرار دوری کنیم در عین حال با ارجاع به ابواب مرتبط با یکدیگر و آوردن نشانه‌ی نصوص مشابه در پانویست، اطلاعات مورد نیاز محقق در اختیار او قرار بگیرد.

ل ویزگی پنجم:**تبیین و تحلیل است**

یکی از برجسته‌ترین ویژگی‌های دانشنامه امام مهدی فراوانی تحلیل و تبیین است. در این کتاب هشتاد و چهار تحلیل، تبیین و شرح بلند و کوتاه در بیش از هزار و دویست و پنجاه صفحه ارائه شده که این مقالات در جلسات متعدد نقد و بررسی شده و آنچه ارائه می‌شود حاصل بررسی‌های فراوانی است که گاه ماه‌ها طول کشیده است. افزون بر این به منظور جامعیت این مجموعه مباحث مطرح در حاشیه این موضوع می‌باشد. مثلاً احوال نائبان خاص امام مهدی، وظایف پیروان

آن حضرت در دوران غیبت، دعا برای آن حضرت، استخاره‌های منسوب به آن حضرت مورد توجه قرار گرفته است.

ل ویزگی ششم:**نقد و بررسی است**

یکی از نکات بسیار مهم در ارائه یک اثر تحقیقی نقد و بررسی دیدگاه‌های مختلف درباره موضوع تحقیق است. این نکته در پدید آوردن دانشنامه امام مهدی کانون توجه بوده است. از این رو کوشیده‌ایم که دیدگاه‌های دیگران را نیز در مباحث طرح شده نقد و بررسی کنیم. از همین قبیل است نقد دیدگاه شماری از پژوهشگران اهل سنت درباره حدیث دوازده خلیفه و یا انتساب امام مهدی به امام حسن مجتبی علیه السلام؛ همچنین گزارش‌هایی مانند روایت‌هایی درباره نشانه‌های ظهور که مورد نقد و بررسی قرار گرفته است.

ل ویزگی هفتم:**تبیین عقاید دیگران درباره منجی است**

یکی از ویژگی‌های این دانشنامه این است که افزون بر تبیین عقاید شیعیان درباره منجی که موضوع اصلی این کتاب است، عقاید دیگر فرقه‌های اسلامی و حتی دیگر ادیان را نیز گزارش می‌کند. بدین منظور این کتاب با سه گزارش مستند درباره منجی موعود از نگاه عهدین، منجی موعود از نگاه ادیان غیرابراهیمی و منجی موعود از نگاه اهل سنت تحت عنوان درآمد آغاز شده است.

ل ویزگی هشتم:**جمع‌بندی و تحلیل گزارش‌های متعارض است**

شماری از گزارش‌های مرتبط با موضوع مهدویت به حسب ظاهر با هم ناسازگارند. مثلاً برخی از احادیثی که داریم گویای آن است که اگر کسی امام زمان خود را شناسد جاهل و گمراه است اما برخی دیگر می‌گویند چنین شخصی جاهل، گمراه و کافر است. تعارض عدله در رابطه با هر قیامی قبل از قیام امام مهدی نیز از همین قبیل است. جمع‌بندی و تحلیل این‌گونه احادیث در دانشنامه، خواننده را با قاعده فقه الحدیث و روش‌های فهم مقصود

از نقل‌های مختلف آشنا می‌سازد.

ل ویزگی نهم:**پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهه‌هاست**

با توجه به ویژگی‌های امامت امام غائب منتقدان به امام مهدی علیه السلام به ویژه نسل جوان پرسش‌هایی دارند که پاسخگویی به آن‌ها برای تحکیم این باور ضروری است. همچنین مخالفان این باور از دیرباز شبهه‌اتی را مطرح کردند و پس از پیروزی انقلاب اسلامی و استقرار نظام جمهوری اسلامی در ایران بر پایه‌ی نظریه ولایت فقیه، نیابت فقیه از امام غائب، تلاش آن‌ها برای شبهه افکنی بیشتر شده، و به گونه‌ای برخی از آن‌ها با تسریح به اینکه مبنای ولایت فقیه عقیده به امامت امام غائب است در سبب تخریب این زیربنا برآمدند؛ به همین دلیل پاسخگویی به پرسش‌ها و نقد و رد شبهه‌های مرتبط با موضوع مهدویت در این کتاب از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

ل آخرین ویزگی برجسته‌ی این کتاب هشدار درباره خرافه‌گرایی است

خرافه‌گرایی یکی از خطرناک‌ترین آسیب‌های اعتقاد به امام مهدی روحی له الفدا است که در گذشته و حال دشمنان مهدویت بسیار از آن بهره برده‌اند. دانشنامه امام مهدی به منظور هشدار در این زمینه دو گزارش تاریخی ارائه می‌کند: یکی درباره مدعیان دروغی نیابت از امام عصر و دیگر درباره مدعیان دروغین مهدویت که در این زمینه به تفصیل بحث کردیم.

از خداوند منان عاجزانه مسئلت داریم نظام مقدس جمهوری اسلامی را زمینه ساز حکومت جهانی آن حضرت قرار دهد و فرج ایشان را در ایام زندگی ما مقدر فرماید و پرچم مقدس جمهوری اسلامی ایران را به دست مبارک جنابعالی تحویل صاحب اصلی آن نماید و ما را از اعوان و انصار آن حضرت قرار دهد و از حضرت تعالی تقاضا داریم دعا بفرمایید آن حضرت این هدیه کوچک را از ما با لطف و بزرگواری خود بپذیرد و ما را مشمول ادعیه ذاکیه خود قرار دهد.

والسلام علیکم و الرحمه الله و برکاته

نامه قدردانی آیت الله ری شهری از مقام معظم رهبری

آیت الله ری شهری، طی نامه‌ای از فرمایشات اخیر مقام معظم رهبری و دیدار ایشان با دست اندرکاران مؤسسه دارالحدیث، قدردانی کرد و گفت: محبت، تکریم و نگاه عنایت آمیز آن سرور مکرم به محصولات دارالحدیث و همراهی و همیاری اعضای بزرگوار آن بیت والا، نشاطی دوباره به این مؤسسه بخشید و بازتاب وسیعی در عرصه فعالیت های پژوهشی داشت.

محضر شریف رهبر عزیز و فرزانه انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله خامنه ای دامت برکاته با عرض سلام و سپاس شهید شیرین شرفیابی پژوهشگران،

استادان و کارکنان مؤسسه دارالحدیث به محضر شریف حضرت عالی، برای همیشه در کام و جان ما باقی خواهد ماند.

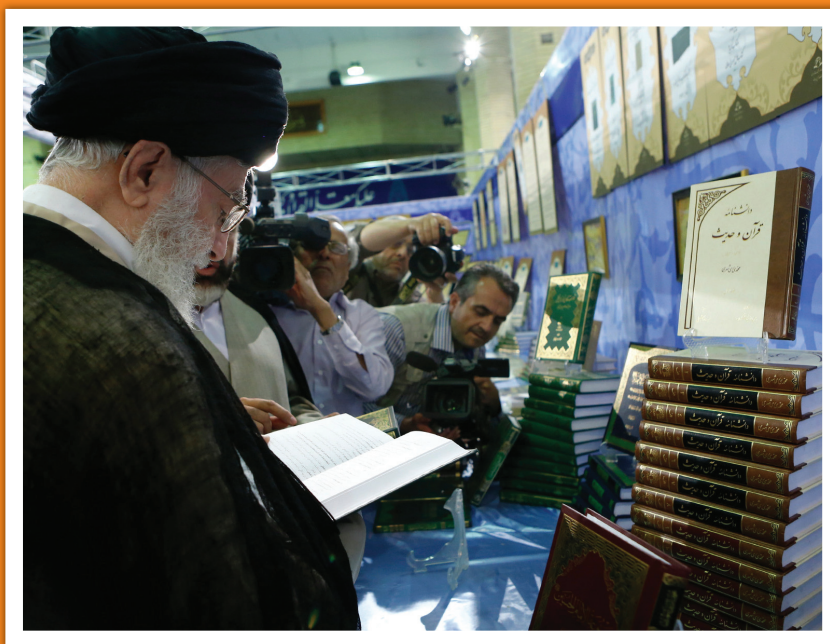
از این رو وظیفه خود می دانم مراتب سپاس و قدردانی خود و همه همکارانم را به پیشگاه آن قائد معزز تقدیم بدارم. محبت، تکریم و نگاه عنایت آمیز آن سرور مکرم به محصولات دارالحدیث و همراهی و همیاری اعضای بزرگوار آن بیت والا، نشاطی دوباره به این مؤسسه بخشید و بازتاب وسیعی در عرصه فعالیت های پژوهشی داشت. این لطف کریمانه، نیروبخش استمرار حرکت این مؤسسه خواهد بود تا با قوت و سرعت

بیشتر در همان مسیری به پیش رود که در آستانه تاسیس آن، در پیام حکیمانه خود ترسیم کرده بودید.

امید که لطفتان همواره و جاودان باشد و در سایه سار عنایت الهی، نیروبخش پژوهش های دینی این مؤسسه در راستای خدمت به معارف قران و مکتب اهل بیت علیهم السلام بویژه آماده سازی امت اسلامی برای قیام مهدوی باشد. مؤید و منصور باشید.

محمد محمدی ری شهری
رئیس مؤسسه علمی - فرهنگی
دارالحدیث

۲۰ شعبان ۱۴۳۵
برابر با ۲۸ خرداد ۱۳۹۳

اشاره:

در حاشیه دیدار، رهبر معظم انقلاب از نمایشگاه دستاوردهای مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث بازدید فرمودند. این نمایشگاه شامل محصولات تولید شده در بخش‌های مختلف مؤسسه، گزارشات، نتایج برنامه‌ها، طرح‌ها و دوره‌های برگزار شده در مؤسسه بود که ایشان بیش از یک ساعت به بازدید از آن اختصاص دادند. در ادامه نقطه نظرات مسئولان ارشد مؤسسه از نکات مطرح شده توسط رهبر معظم انقلاب در بازدید از نمایشگاه ارائه می‌شود.

گفت و گو با حجت الاسلام والمسلمین
دکتر هادی صادقی مشاور ارشد و
رئیس دانشگاه قرآن و حدیث

آثار حدیثی را برای کتابخانه‌های مهم جهان بفرستید

رهبر معظم انقلاب تأکید داشتند تمام آثار مؤسسه دارالحدیث را برای کتابخانه‌های مهم جهان ارسال کنید؛ چرا که ما نیاز داریم آثار خوب را در معرض دید محققان سراسر جهان قرار دهیم

حجت‌الاسلام هادی صادقی مشاور ارشد و رئیس دانشگاه قرآن و حدیث درباره بازدید مقام معظم رهبری از نمایشگاه مجموعه تولیدات علمی و پژوهشی مؤسسه دارالحدیث گفت: ایشان نکات متعددی در حوزه آموزش و پژوهش و مسائل فرهنگی داشتند و با بیان اینکه در این دیدار مقام معظم رهبری بر مسائلی پژوهشی تأکید داشتند، اظهار داشت: اولاً کارهایی که روی احادیث شیعه شده مورد توجهشان بود ثانیاً روی منابع دیگر حدیثی مانند «صحیفه کامله سجادیه» نه از باب دعا بلکه از باب استخراج معارف دینی پژوهش صورت گیرد که خدمت ایشان عرض شد که در بین دانشجویان دانشگاه قرآن و حدیث برخی افراد پایان‌نامه‌هایی را در همین موضوع انتخاب کرده‌اند و مشغول پژوهش هستند که ایشان بسیار خوشحال شدند. مقام معظم رهبری در خصوص حوزه علوم انسانی نیز تأکید داشتند که باید با استناد به مجموعه منابع دینی قرآن و حدیث

و توجه به مسائل خود ما در حوزه علوم انسانی کارهای تولیدی و نظریه‌پردازی انجام شود، همچنین ایشان به مسائل جدید که مورد توجه قرار می‌گیرد عنایت ویژه‌ای داشتند که شناسایی خلأها و اهتمام به برطرف کردن خلأها برای ایشان مهم بود و از اینکه مجموعه دارالحدیث توانسته بخشی از این خلأها را برطرف کند بسیار خشنود بودند و توصیه داشتند که این کار همچنان استمرار پیدا کند. معاون فرهنگی قوه قضاییه گفت: از دیگر مباحثی که رهبری بر آن تأکید داشتند حوزه اخلاق بود که نیاز جامعه ما است بخصوص اخلاقی که در حوزه عمل باشد باید به آن پرداخته شود و این در پی آن بود که ما اعلام کردیم رشته اخلاق را در دانشگاهمان داریم و نیز در پژوهشکده‌مان پژوهشکده‌ای تحت عنوان «پژوهشکده اخلاق و روانشناسی» داریم لذا ایشان خواستار آن بودند که مباحث اخلاقی فقط در مباحث نظری خلاصه نشود و به حوزه هم عمل کشیده شود تا جایی که نتایج عملی آن آراستگی به فضایل اخلاقی در میان آحاد جامعه باشد. در حوزه مسائل آموزشی الکترونیک اینکه ما توانسته‌ایم در اقصی نقاط جهان، شعب و نمایندگی‌هایی داشته باشیم و دانشجویانی

به صورت مجازی از سراسر دنیا در آن تحصیل کنند این دانشگاه برای مقام معظم رهبری جالب بود. مسئله دیگری که مقام معظم رهبری برای آن تأکید داشتند این بود که تمام آثار دارالحدیث، چه آنهایی که در پژوهشگاه تولید شده‌اند و چه آنهایی که در دانشگاه تولید شده‌اند، تأکید فرمودند آنها را برای تمام کتابخانه‌های مهم جهان ارسال کنید؛ کتابخانه‌های غربی، کتابخانه‌های منطقه شبه قاره هند، کتابخانه‌های شرق دور مانند هند و چین و تأکید داشتند این کار را انجام دهید تفاوتی هم نمی‌کند که ترجمه شده باشد یا نه چرا که ما نیاز داریم آثار خوب را در معرض دید محققان سراسر جهان قرار دهیم حتی اگر آثار ما به زبان فارسی هم ارسال شود آنها افرادی را ولو اندک دارند که توانایی استفاده از کتاب‌های فارسی را دارند پس خوب است که این کتاب‌ها در دسترس آنها قرار بگیرد. حجت‌الاسلام صادقی در پایان اظهار داشت: البته بعضی از کارهایی که در حوزه اخلاق و روانشناسی صورت گرفته باز مورد توجه ایشان بود بخصوص «مثلت ایمان» را که توضیح داده شد که یک نظریه اسلامی است و با آنچه در نظریات غربی مورد توجه قرار می‌گیرد، متفاوت است.

گفت و گو با حجت الاسلام والمسلمین
عبد الهادی مسعودی رئیس
پژوهشکده تفسیر اهل بیت (ع)

رضایت رهبر انقلاب از عمومی سازی فرهنگ حدیثی در جامعه

محصولات نوتر و قابل استفاده تری برای
جامعه بیانجامد.

وی تصریح کرد: «دانشنامه امام
مهدی (عج)» حاصل ۱۰ سال کار
پژوهشکده علوم قرآن و حدیث بود
که مؤسسه دارالحدیث به مقام معظم
رهبری تقدیم کرد؛ ایشان این کتاب را از
برجسته ترین کارها دانستند و این جمله
ارزشمندی برای ما بود و بسیار مشوق
خوبی برای ما است تا بتوانیم کارهای
دیگری برای جامعه علمی تقدیم کنیم.
رئیس پژوهشکده تفسیر اهل بیت (ع) با
اشاره به تفسیر زیبایی مقام معظم رهبری
از اهدای «دانشنامه امام مهدی (عج)»
اظهار داشت: ایشان فرمودند «من آن
را نمونه برجسته ای از شناسایی خلاءها
و مسئله یابی درست می دانم». سپس
تعبیر «هدیه ای ارزشمند به جامعه
اسلامی کشور» را به کار بردند، یعنی
این هدیه را فقط یک هدیه شخصی
نخواندند و این مسأله رسالت ما را در
تولید کتاب هایی از این قبیل بیشتر
می کند تا بتوانیم از عهده آن برآئیم.

اطلاعات ذی قیمتی را ارائه دادند که واقعاً
در برخی زمینه ها برای ما یک شگفتی
داشت که تسلط و حضور ذهن مقام معظم
رهبری نسبت به بسیاری از مطالب تاریخی
و حدیثی را می رساند.

مقام معظم رهبری در بازدید از معاونت
فرهنگی و اطلاع رسانی، همین که مسئول
ما توضیح دادند یک سلسله کارهایی را
هم ارائه می دهیم بسیار اظهار خشنودی
و قدردانی کردند و از این کار عمومی سازی
فرهنگ حدیثی و قرآنی در میان جامعه
اظهار رضایت داشتند.

وی با اشاره به سخنرانی معظم له بعد از
بازدید از نمایشگاه و محصولات علمی -
پژوهشی دارالحدیث، ابراز داشت: ایشان
فرمودند که کارهای دارالحدیث نو است و
دارالحدیث به دنبال مسئله و حل مسئله
بوده است.

همچنین مقام معظم رهبری تأکید
کردند که مسئله یابی در عرصه علم
امروز و در دنیای دانش بسیار مهم
است و فرمودند دارالحدیث این اقدام
را تاکنون به خوبی انجام داده است و
این می تواند ادامه پیدا کند و به تولید

حجت الاسلام مسعودی، رئیس
پژوهشکده تفسیر اهل بیت (ع) با
اشاره به رضایت مقام معظم رهبری از
عمومی سازی فرهنگی حدیثی و قرآنی
در جامعه گفت: ایشان فرمودند که
کارهای دارالحدیث نو بوده و دارالحدیث
به دنبال مسئله و حل آن است.

حجت الاسلام عبدالهادی مسعودی در
خصوص بازدید مقام معظم رهبری از
نمایشگاه مجموعه تولیدات علمی و
پژوهشی مؤسسه دارالحدیث گفت: رهبری
محبت و قدردانی بسیار بالاتر از اندازه و
حدی که ما در خور آن بودیم، داشتند
و نگاه محبت آمیزی نسبت به یک یک
محصولات چهار پژوهشکده و همچنین
چند شعبه دانشگاه قرآن و حدیث داشتند.
وی عنوان کرد: ایشان تک تک محصولات
چهار پژوهشکده قرآن، پژوهشکده حدیث،
پژوهشکده اخلاق و پژوهشکده کلام
پژوهشگاه قرآن و حدیث دارالحدیث را
نگریستند، برخی را تورق کردند و درباره
بعضی از آنها با مسئولان پژوهشکده ها
گفت و گو کردند و حتی گاهی اوقات نیز

گفت و گو با حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد تقی سبحانی نیا معاون فرهنگی، ارتباطات و امور بین الملل مؤسسه

حدیث، مادر بسیاری از علوم اسلامی یا همه آنهاست

حجت الاسلام دکتر محمد تقی سبحانی نیا در گفت و گو با خبرنگار ما در خصوص دیدار با مقام معظم رهبری گفت: در آغاز ورود به نمایشگاه به رهبر معظم انقلاب عرض کردم شما جمله‌ای کلیدی در پیام افتتاح دارالحدیث مرقوم فرموده‌اید. این جمله از جملات قصاری است که ما از آن به کرار استفاده کرده‌ایم. در آن جمله که نوشته‌اید: «حدیث، مادر بسیاری از علوم اسلامی یا همه آنهاست.» ایشان فرمودند: «به حق همینطور است.»

رهبر انقلاب به هنگام بازدید از غرفه معاونت فرهنگی و ارتباطات مؤسسه و از جمله نرم افزار چند رسانه ای ثارالله که مراحل پایانی تولید را می‌گذراند و کتابهای عمومی بویژه مجموعه هفت جلدی رستاخیز کربلا که منبع اصلی آن دانشنامه امام حسین (ع) بوده و برای مخاطب عام (خانواده‌ها) تولید شده است از انجام کارهای ترویجی

و عمومی اظهار رضایت کرده و فرمودند: «این کارها، کارهای خوبی است، من اینها را ندیده‌ام. باید امروز برای عموم مردم کتاب‌های کم حجم و پرمحتوا زیاد تولید شود.»

سبحانی نیا در ادامه اظهار داشت در نشست کوتاهی که پس از انجام مراسم در حیاط جنب حسینیه با رهبر معظم انقلاب داشتیم مطالب متنوعی بین حضار با رهبر معظم مورد گفتگو قرار گرفت. در این جلسه کوتاه پرسیدم: حضرت آقا علم اخلاق در حوزه مهجور است و توجه ویژه و پشتیبانی بزرگانی چون حضرتعالی طلب می‌کند. شنیده‌ایم که شما نیز فرموده‌اید بعد از انقلاب در حوزه، توجه شایسته‌ای به اخلاق نشده است. آیا این صحت دارد؟ ایشان فرمودند: «البته من گفته‌ام؛ امام مقصود من از آن جمله علم اخلاق نبود، اخلاق عملی و تهذیب نفس بود. یعنی باید

در اخلاق از حوزه نظری پا را فراتر گذاشته به حوزه عمل نیز وارد شویم تا جامعه از نتایج عملی اخلاق و عمل به فضایل اخلاقی نیز بهره‌مند شود.»

سبحانی نیا در ادامه افزود: نمایشگاه آثار دارالحدیث توسط همکاران ما در معاونت فرهنگی به ویژه روابط عمومی و نیز مدیریت پشتیبانی مؤسسه طی بیش از یک ماه تلاش و تحمل زحمت بسیار زیاد در حسینیه امام خمینی (ره) برپا شد و در این نمایشگاه مجموعه فعالیت‌های پژوهشی، آموزشی، فرهنگی و ترویجی مؤسسه دارالحدیث به نمایش درآمد و رهبر معظم انقلاب بیش از یک ساعت به تفصیل از تمام غرفه‌های آن بازدید کردند. گفتنی است در این دیدار صمیمی، رهبری معظم بارها شيفتگان خود را مورد تفقد قرار دادند و چندین چفیه به آن‌ها اهدا کردند.

گفت و گو با حجت الاسلام
والمسلمین احمد غلامعلی معاون
پژوهشکده علوم و معارف حدیث

تأکید رهبر انقلاب بر پژوهش روی «صحیفه سجادیه»

در سال ۱۳۷۸ بیرون آمد؛ هم اکنون این دانشکده به دانشگاه قرآن و حدیث تبدیل شده و مرکز پژوهشی نیز به پژوهشگاه ارتقاء یافته است که ۴ پژوهشکده علوم و معارف حدیث، اخلاق و علوم رفتاری، تفسیر اهل بیت (ع) و کلام اهل بیت (ع) را شامل می شود.

▀ **اهدای دانشنامه امیرالمؤمنین (ع) به رهبر انقلاب در سال ۷۹**
استاد دانشگاه قرآن و حدیث ادامه داد: رهبر معظم انقلاب ابتدا از پژوهشکده علوم و معارف حدیث بازدید کردند، این

پژوهشی مؤسسه دارالحدیث نکاتی را مطرح کردند در ادامه می آید.

▀ **پژوهشگاه قرآن و حدیث دو دهه پیش توسط رهبری افتتاح شد**
وی ابتدا درباره مؤسسه دارالحدیث قم گفت: این مؤسسه از دو مجموعه دانشگاه قرآن و حدیث و پژوهشگاه قرآن و حدیث تشکیل شده که قدمت پژوهشگاه بیش از ۲۰ سال است اما افتتاح رسمی آن در سال ۷۴ با پیام مقام معظم رهبری همراه بود. در این مدت ما ابتدا مرکز پژوهشی داشتیم که از دل آن دانشکده علوم حدیث شهری

▀ **معاون پژوهشی پژوهشکده علوم و معارف حدیث درباره جزئیات بازدید رهبر انقلاب از نمایشگاه تولیدات علمی و پژوهشی مؤسسه دارالحدیث گفت: حضرت آقا به برخی کتابها نظیر کتب رجالی عنایت ویژه ای داشتند، حتی اگر آن کتاب کمی دورتر از مسیر بازدید ایشان بود.**

حجت الاسلام والمسلمین احمد غلامعلی معاون پژوهشی پژوهشکده علوم و معارف حدیث درباره بازدید رهبر معظم انقلاب از نمایشگاه مجموعه تولیدات علمی و

پژوهشکده زیر نظر آیت‌الله‌ری‌شهری با اهتمام حجت‌الاسلام سید محمدکاظم طباطبایی اداره می‌شود. آیت‌الله‌ری‌شهری در این دیدار تعبیر لطیفی داشت و گفت «در آستانه میلاد امام زمان (عج)، دانشنامه امام مهدی (ع) به نایب آن حضرت اهدا شد». البته ما قبلاً هم دانشنامه‌ای را به حضرت آقا تقدیم کرده بودیم که این اتفاق در سال مزین به نام امیرالمومنین (ع) رخ داد و دانشنامه امام علی (ع) به ایشان اهدا شد.

دانشنامه‌ای با احادیث معتبر درباره حضرت مهدی (عج)

غلامعلی سپس به تشریح ویژگی‌های دانشنامه امام مهدی (عج) پرداخت و گفت: این دانشنامه ۱۰ جلد است و بر پایه آیات و روایات تنظیم شده که حدود ۱۲۰۰ صفحه تحلیل‌ها و مفاهیمی پیرامون احادیث را شامل می‌شود. به این صورت که اگر میان احادیث اختلافی بوده، تحلیل ارائه شده یا اگر فهم آن حدیث دشوار بوده، باز تحلیل ارائه شده است.

وی با ذکر یک مثال ادامه داد: مثلاً احادیثی که می‌گوید تشکیل حکومت قبل از ظهور حضرت باطل است، در این تحلیل‌ها رفع شبهه شده‌اند. همچنین شباهت پیرامون حضرت مهدی (عج) با تکیه بر احادیث، رفع شده است و گاهی هر تحلیل بیش از ۲۰ بار بازنویسی شده تا سرانجام زیر نظر آقای‌ری‌شهری تصویب شده است.

نکته دیگر اینکه در دانشنامه امام مهدی (ع) احادیث اعتبارسنجی شده و احادیثی که از اعتبار بیشتری برخوردارند، منعکس شده است. در مبحث اعتبارسنجی نیز احادیث شیعی را بر مبنای اعتبار روایات اهل تشیع و احادیث سنی را بر مبنای روایات اهل تسنن اعتبارسنجی کرده‌ایم.

آقا فرمودند مهم مسئله‌یابی و رفع نیاز است

معاون پژوهشی پژوهشکده علوم و معارف حدیث درباره دیگر جزئیات بازدید رهبر

معظم انقلاب گفت: حضرت آقا ابتدای دیدارشان از پژوهشکده علوم و معارف حدیث بود و ایشان به کارهای حدیثی علاقه خاصی نشان می‌دادند و با ابراز خرسندی فرمودند مهم نیست که این کار نقصی داشته باشد یا نه، چون کار بشر خالی از نقص نیست، مهم این است که شما احساس نیاز کردید، مسئله‌یابی را خوب انجام دادید و این خلاء را با همت خودتان پر کردید.

علاقه حضرت آقا به کتاب‌های رجالی

حضرت آیت‌الله‌خامنه‌ای سپس کتاب‌های مختلف را مورد بازدید قرار دادند و جالب اینکه برخی کتاب‌ها نظیر کتب رجالی را با دقت خاصی مد نظر داشتند، حتی اگر آن کتاب کمی دورتر از مسیر بازدید ایشان بود. جالب اینکه آقا درباره مرحوم کلباسی صاحب کتاب «سما‌المقال» در علم رجال فرمودند: انصافاً اصفهانی‌ها در رجال کار زیادی کرده‌اند.

تأکید رهبر انقلاب بر پژوهش روی «صحیفه سجادیه»

غلامعلی درباره دیگر پژوهشکده‌های مورد بازدید رهبر انقلاب گفت: ایشان پژوهشکده کلام را نیز مورد بازدید قرار دادند و در پژوهشکده اخلاق و علوم رفتاری از حجت‌الاسلام پسندیده درباره طرح وی با عنوان «الگوی اسلامی شادکامی» جزئیاتی جویا شدند، از جمله اینکه آیا از منابع غربی هم استفاده شده است یا خیر؟ و اینکه تأکید کردند قطعاً نکاتی در منابع اسلامی وجود دارد که غربی‌ها از آن غافل هستند. ایشان در بازدید از بخش دانشگاه و پایان‌نامه‌ها نیز فرمودند صحیفه سجادیه جای کار اساسی دارد و باید بتوانیم معرفت و حتی علم را از آن استخراج کنیم.

نکته لطیف رهبر انقلاب درباره موضوع فرج

غلامعلی سپس به بخش دیگری از فرمایشات رهبر معظم انقلاب اشاره

کرد و گفت: در ابتدای این دیدار آقای محمدحسین سبزی‌علی آیت‌ای از سوره قصص از جمله «وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَي الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ» را تلاوت کرد که رهبر انقلاب درباره این آیه و آیه شریفه «وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنَّمُوسَىٰ أَنْ أَرِضْ عَلَيْهِ فَإِذَا خَفْتْ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ» نکته لطیفی را بیان کردند.

ایشان فرمودند خداوند در این آیه به مادر حضرت موسی (ع) می‌گوید نترس ما او را به تو باز می‌گردانیم و دیگر اینکه ما او را جز مرسلین قرار می‌دهیم. بازگشت موسی (ع) سریع اتفاق افتاد اما رسالت او با تأخیر همراه بود. یعنی خداوند می‌خواهد بگوید بشریت به وعده اصلی اطمینان داشته باشد اگر چه با تأخیر همراه باشد. وعده انتظار نیز همین‌طور است، همین که وعده‌های کوچک تاریخ محقق می‌شود خداوند می‌خواهد بگوید وعده اصلی نیز محقق خواهد شد.

به کار بردند تعبیر جالب «توبان» از سوی رهبر انقلاب

نکته دیگری که در این دیدار بود ایشان درباره مدت حکومت حضرت مهدی (عج) و شباهت پیرامون آن فرمودند ما الان در یک کاروان هستیم که تمام ادیان الهی به حرکت کاروان بشریت و رسیدن به یک منزلگاه مطلوب که همان عدالت است اعتقاد دارند. ایشان سپس تعبیر «توبان» را به کار بردند و گفتند در زمان ظهور حضرت انگار یک توبان قرار می‌گیریم و راه خوب‌بودن برای بشریت هموار می‌شود و این نه فقط برای مسلمانان بلکه برای همه بشریت است.

رهبر انقلاب همچنین گفتند بشر چون بشر است، پس دعوای خیر و شر در آخرالزمان هم در او وجود دارد اما چون امام زمان (عج) ظهور کرده است، زمینه خوب‌شدن در بشر پدید می‌آید و راحت‌تر می‌تواند زندگی خوب و متعالی را برگزیند. باتشکر از وقتی که در اختیار ما قرار دادید.

گفت و گو با حجت‌الاسلام والمسلمین
دکتر عباس پسندیده معاون پژوهشی
پژوهشکده اخلاق و روانشناسی

نظریه‌های روانشناسی را با منابع اسلامی بسنجیم

حجت‌الاسلام عباس پسندیده گفت: توصیه مقام معظم رهبری این بود که نه تنها باید نظریه‌های روانشناسی را با منابع اسلامی سنجد، بلکه مبتنی بر مباحث اسلامی ایده‌ها و موضوعات جدیدی که در منابع اسلامی هست را مدنظر قرار دهیم.

حجت‌الاسلام عباس پسندیده با اشاره به بازدید مقام معظم رهبری از نمایشگاه مجموعه تولیدات علمی و پژوهشی مؤسسه دارالحدیث گفت: در این دیدار بحث بر سر آن بود که خلاء بزرگی که در کارهای بین رشته‌ای در روانشناسی و اسلام داریم خلاء روش در استفاده از منابع دینی است که ما در دارالحدیث به این دانش دست پیدا کردیم و نحوه استفاده از منابع دینی را در دانش روانشناسی می‌دانیم. نکته‌ای که مطرح شد این بود نظریه‌هایی که در روانشناسی وجود دارند وقتی با منابع اسلامی سنجد می‌شوند آن منابع اسلامی به ما نشان می‌دهند که مثلاً این نظریه، نظریه درستی نیست و نظریه کاملش به گونه دیگری هست و ممکن است حرف جدیدی در این زمینه داشته باشیم.

عضو هیأت علمی دانشگاه قرآن و حدیث ادامه داد: بنده مثالی در آنجا

زدم مانند بحث «مثلث ایمان» که روانشناسی ارتباط با خداست و کاملاً با نظریه روان‌شناسان غربی در رابطه با خدا متفاوت است یا الگوی اسلامی شادکامی که کاملاً یک نظریه جدیدی درباره شادکامی است و با نظریه غربی‌ها متفاوت است و ممکن است مسئله‌های آنها از روانشناسی گرفته شده باشد.

فرمایشی که مقام معظم رهبری داشتند و برای بنده خیلی جالب بود و دقت نظر ایشان را نشان می‌داد این بود که یعنی شما فقط از روانشناسی و مسئله‌های آن شروع می‌کنید و به منابع اسلامی می‌روید؟! شاید مباحثی هم وجود داشته باشند که اصلاً در روانشناسی، مسئله نبوده باشد. بنده هم گفتم کاملاً صحیح است ما از روانشناسی به سوی منابع اسلامی نمی‌رویم بلکه خود متن را که مطالعه می‌کنیم گاهی اوقات، مسئله‌های جدیدی وجود دارند که در روانشناسی اصلاً طرح نشده و وجود ندارد و ما روی این حوزه هم کار می‌کنیم.

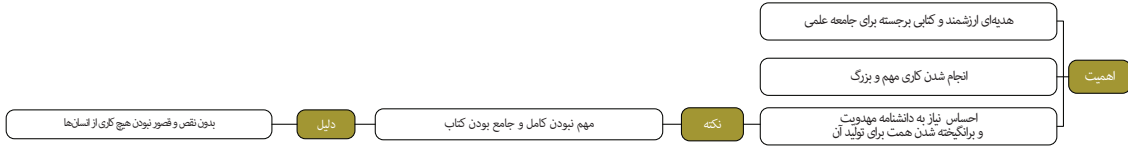
پسندیده عنوان کرد: البته در آنجا فرصت نبود بیشتر توضیح دهم اما برای شما عرض می‌کنم ما روانشناسی زهد داریم که برای روانشناسی، ناشناخته است هم در دارالحدیث، تست آن ساخته شده و

در پژوهشگاه حوزه و دانشگاه نیز برنامه مداخله‌ای آن نیز توسط آقای عبدی طراحی شده است درباره روانشناسی توبه نیز کمتر در روانشناسی به آن می‌پردازند. مجموع صحبت‌ها این را نشان می‌داد که به برنامه‌های ما نیز توجه می‌شود و توصیه مقام معظم رهبری این بود که نه تنها باید نظریه‌های روانشناسی را با منابع اسلامی سنجد و نقاط ضعف یا نقاط اشتراک آنها را نشان داد بلکه مبتنی بر مباحث اسلامی مسئله‌ها، ایده‌ها و موضوعات جدیدی که در منابع اسلامی هست و در روانشناسی طرح نشده آنها را نیز مورد توجه قرار داد و توصیه ایشان باعث می‌شود، بیشتر به این مسئله بپردازیم.

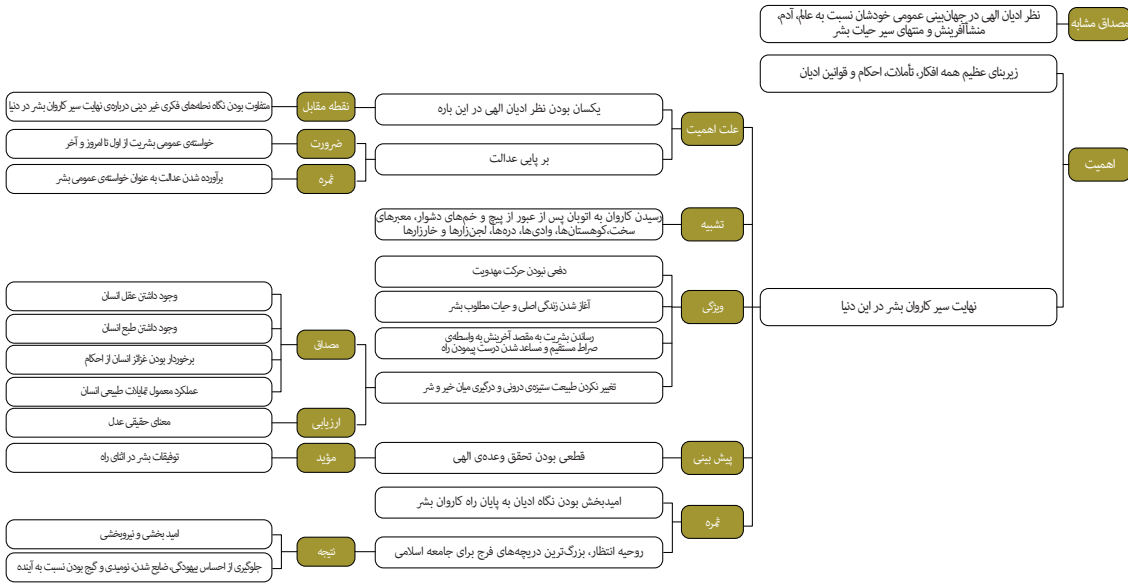
حجت‌الاسلام پسندیده در انتها هم گفت: برنامه پنج ساله‌ای که ما طراحی کردیم مبتنی بر همین است که در یکی از شاخه‌های برنامه‌های پنج ساله ممکن است نظریه و مباحث روانشناسی را مورد توجه قرار دهیم و دیدگاه‌های اسلامی را با توجه به آنها بسنجیم و نقد کنیم. همچنین حوزه دیگر این برنامه پنج ساله، حوزه موضوعات و مسائلی است که از متون اسلامی استخراج می‌شود خواه در روانشناسی مورد بحث قرار گرفته باشد یا نه و اینها جزو برنامه‌های ما هست و ما هم در همین راستا به آنها عمل می‌کنیم.

بیانات در دیدار پژوهشگران و کارکنان مؤسسه «دارالحدیث» و پژوهشگاه «قرآن و حدیث»
۱۳۹۳/۰۳/۲۱

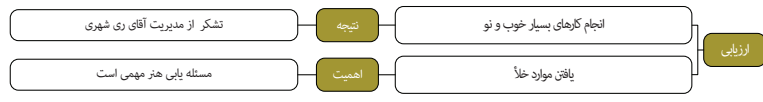
دانشنامه مهدویت

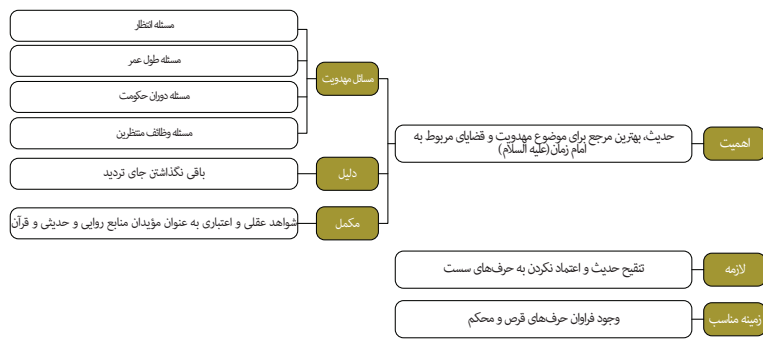
اعتقاد به امام زمان بخشی از جهان بینی ادیان الهی

مؤسسه دارالحدیث و پژوهشگاه قرآن و حدیث

مسئله مهدویت در قرآن و حدیث

بازتاب اخبار دیدار با رهبر معظم انقلاب

رهبرانقلاب:

پیروزی انقلاب اسلامی نمونه‌های اطمینان بخش برای تحقق وعده بزرگ ظهور امام زمان (عج) است

دنيا، یکی از بخشهای مهم جهان پسندیدنی است. این الهی الهی است، افزونند: همه ایمان راه، به یک سزنگاه مطلوب و دلگشا و دلنشین خواهد رسید که مهترین ویژگی آن عدالت است.

ایشان گفتند: کاروان پیش قدمی، در ختم های دشوار، خت است تا به یک مسیر هدایت کننده برسد. این مسیر دشوار، ه حضرت مهدی (عج) است. اسلام با تأیید بر اینکه مطلوب در دوران امامت است.

در آستانه خجسته سالروز ولادت با سعادت منی عالم بشریت حضرت صاحب الزمان (عج)، رهبرانقلاب و پیروان مؤسسه دارالحدیث بازنهید گردند. در جریان این بازنهید، دانشنامه امام مهدی (عج) که به همت این مؤسسه تهیه شده است، ارائه شد. این بازنهید، در جمع رهبرانقلاب بعد از مسترلان و کارکنان مؤسسه دارالحدیث و پژوهشگاه قرآن و حدیث، ضمن تشکر و صمیمانه از تدوین دانشنامه امام مهدی (عج)، آن را نمونه برجسته‌ای از شناسایی خلاصه‌ها و مسئله های درست، و هدیه‌ای ارزشمنده به جامعه اسلام

عالمی خزانده ظهور است که طول تاریخ واقع بر رخ کن آن و

جمهوری اسلامی

رهبر انقلاب در بازنهید از نمایندگان تولیدات مؤسسه دارالحدیث: پیروزی انقلاب اسلامی نمونه‌های اطمینان بخش برای تحقق وعده بزرگ ظهور امام زمان (عج) است

کیهان

مجله علمی و فرهنگی - شماره ۱۲ - ۱۳۸۶ - ۱۳۸۷ - ۱۳۸۸ - ۱۳۸۹ - ۱۳۹۰ - ۱۳۹۱ - ۱۳۹۲ - ۱۳۹۳ - ۱۳۹۴ - ۱۳۹۵ - ۱۳۹۶ - ۱۳۹۷ - ۱۳۹۸ - ۱۳۹۹ - ۱۴۰۰

حفاظت سربازان گمنام از جامعه در برابر تبلیغات رسانه‌ای
بیک صبا دارد به لب از شوق دیدار این سخن
بدا میرگ مقدمت یا سیدی! یابن‌الک

سور را بیمه کرده است

و رهبر انقلاب در بار
علمی و پژوهشی مؤسسه
انقلاب اسلامی نمونه‌ای
برای وعده ظهور

رهبر معظم انقلاب در بازدید از نمایشگاه دستاوردهای مؤسسه دارالحدیث: انقلاب اسلامی نمونه تحقق وعده ظهور است

در آستانه دستاوردهای علمی و پژوهشی مؤسسه دارالحدیث، رهبر معظم انقلاب در بازدید از نمایشگاه دستاوردهای مؤسسه دارالحدیث، انقلاب اسلامی نمونه تحقق وعده ظهور است.

انقلاب اسلامی نمونه تحقق وعده ظهور است

رهبر معظم انقلاب در بازدید از نمایشگاه دستاوردهای مؤسسه دارالحدیث، انقلاب اسلامی نمونه تحقق وعده ظهور است.

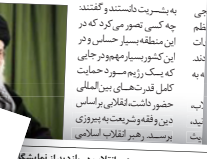
رهبر انقلاب در بازدید از نمایشگاه تولیدات مؤسسه دارالحدیث: پیروزی انقلاب اسلامی نمونه‌ای اطمینان بخش برای تحقق وعده بزرگ ظهور امام زمان (عج) است

«دوین دانشنامه امام مهدی (عج) نمونه برجسته‌ای از شناسایی خلاها و مسئله‌یابی درست و هدیه‌ای ارزشمند به جامعه اسلامی و جامعه علمی است»

رهبر معظم انقلاب در دیدار محققان و کارکنان مؤسسه دارالحدیث و پژوهشگران دارالحدیث: رویه‌های انتظار از بزرگ‌ترین دریچه‌های فرج برای جامعه اسلامی است

رهبر معظم انقلاب در دیدار محققان و کارکنان مؤسسه دارالحدیث و پژوهشگران دارالحدیث، رویه‌های انتظار از بزرگ‌ترین دریچه‌های فرج برای جامعه اسلامی است.

رهبر انقلاب در نمایشگاه یکی از وعده‌های انقلاب اسلامی

به پیشرفت دست‌نشانده و گفتند: چه کسی تصور می‌کرد که در این منطقه بسیار حساس و در یک رزم‌سوردها و حاکمیت کامل قدرتهای بین‌المللی حضور داشت انقلابی به پیروزی رسید رهبر انقلاب اسلامی

آستان‌العلمین دارالحدیث از نمایشگاه کتاب دارالحدیث:

ظهور امام زمان (عج) وعده قطعی الهی است

رهبر انقلاب اسلامی فرمودند ظهور امام زمان (عج) وعده قطعی الهی است. ظهور امام زمان (عج) وعده قطعی الهی است. ظهور امام زمان (عج) وعده قطعی الهی است.

روزنامه سیاسی اجتماعی و فرهنگی صبح ایران
تیراژ: ۲۲ هزار ۲۲۲
شماره: ۱۴۳۲
سال شانزدهم، شماره: ۲۴۶۶
۱۶ صفحه، قیمت: ۵۰۰۰ تومان

در پایان مذاکرات سه جانبه

بازتاب اخبار مراسم دیدار در رسانه های بر خط

بازدید رهبر معظم انقلاب از نمایشگاه تولیدات مؤسسه دارالحدیث

در آستانه جشنواره سالروز ولادت با سعادت منجی عالم بشریت حضرت صاحب الزمان (عج)، رهبر معظم انقلاب اسلامی از نمایشگاه مجموعه تولیدات علمی و پژوهشی مؤسسه دارالحدیث بازدید کردند. در جریان این بازدید، رهبر معظم انقلاب با کارکنان مرکز خبر، مدیران و مسئولان این مؤسسه دیدار و گفتگو کردند. در این دیدار، رهبر معظم انقلاب با حضور مسئولان و کارکنان این مؤسسه دیدار و گفتگو کردند. در این دیدار، رهبر معظم انقلاب با حضور مسئولان و کارکنان این مؤسسه دیدار و گفتگو کردند. در این دیدار، رهبر معظم انقلاب با حضور مسئولان و کارکنان این مؤسسه دیدار و گفتگو کردند.

پیروزی انقلاب اسلامی نمونه‌ای اطمینان بخش برای تحقق وعده بزرگ ظهور

رهبر انقلاب اسلامی ضمن تشکر صمیمانه از توفیق دانشنامه امام مهدی (عج)، آن را نمونه برجسته‌ای از شناسایی خلاصه و مسئله بانی درست، و هدیه‌ای از ارزشمند به جامعه اسلامی و جامعه علمی، در آستانه عید بزرگ نیمه شعبان، خواندند و افزودند: موضوع مهدویت و ظهور امام زمان (عج) وعده قطعی الهی است که محقق شدن وعده‌های آن در طول تاریخ، به بشریت، داده شده، در واقع نوعی اطمینان بخشی به انسانها است که آن وعده بزرگ نیز حتماً محقق خواهد شد.

به گزارش خبرگزاری مهر، در آستانه جشنواره سالروز ولادت با سعادت منجی عالم بشریت حضرت صاحب الزمان (عج)، رهبر معظم انقلاب اسلامی امروز (چهارشنبه) از نمایشگاه مجموعه تولیدات علمی و پژوهشی مؤسسه دارالحدیث بازدید کردند. در جریان این بازدید، دانشنامه امام مهدی (عج) که به همت این مؤسسه تهیه شده است، ارائه شد. رهبر انقلاب اسلامی بعد از این بازدید، در جمع اساتید، محققان، مسئولان و کارکنان مؤسسه دارالحدیث و پژوهشگاه خلاصه و مسئله بانی درست، و هدیه‌ای از ارزشمند به جامعه اسلامی و جامعه علمی، در آستانه عید بزرگ نیمه شعبان، خواندند و افزودند: موضوع مهدویت و ظهور امام زمان (عج) وعده قطعی الهی است که محقق شدن وعده‌های آن در طول تاریخ، به بشریت، داده شده، در واقع نوعی اطمینان بخشی به انسانها است که آن وعده بزرگ نیز حتماً محقق خواهد شد.

ایشان بهر پیروزی انقلاب اسلامی ایران با تحقق یکی از همان وعده‌های اطمینان بخش به بشریت دانستند و گفتند: چه کسی تصور می‌کرد که در این منطقه بسیار حساس و در این کشور بسیار مهم و در جایی که یک ریزم مورد حمایت کامل قدرتهای بین المللی حضور داشت، انقلابی براساس دین و فقه و شریعت به پیروی برسد.

رهبر انقلاب اسلامی در همین خصوص به یک نمونه قرآنی نیز اشاره کردند و افزودند: در قرآن کریم هنگامی که داستان کودکی حضرت موسی (ع) نقل می‌شود، خداوند دو وعده به مادر آن حضرت می‌دهد: اول بازگرداندن آن کودکی که به دنیا انداخته شده است و دوم رسیدن حضرت موسی (ع) به مقام پادشاهی.

حضرت آیت الله خامنه‌ای خاطرنشان کردند: تحقق وعده اول از جانب خداوند متعال، در مدت کوتاهی، در واقع اطمینان بخشی برای وعده دوم بود که در سالهای بعد محقق شد. ایشان با اشاره به اینکه اعتقاد به امام زمان (عج) و سرانجام حرکت کاروان بشریت در این دنیا، یکی از بخشهای مهم جهان بینی ادیان الهی است، افزودند: همه ادیان الهی معتقدند که کاروان بشریت در پایان راه، به یک منزلگاه مطلوب و دلگشا و دلنشینی خواهد رسید که معجزین ویژگی آن عدالت است.

ایشان گفتند: کاروان بشریت از ابتدای خلقت، در حال عبور از بیخ و خم‌های دشوار، خارزارها و لغتزارها است تا به یک مسیر هموار و باز برسد که این مسیر هموار، همان دوران ظهور حضرت مهدی (عج) است.

رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر اینکه تحقق شرایط مطلوب در دوران امام زمان (عج) بصورت ذهنی نخواهد بود، خاطرنشان کردند: در آن دوران نیز تبارخ میان خیر و شر در طبیعت بشر ادامه خواهد داشت و در کنار افراد خوب، افراد بد نیز خواهد بود اما شرایط آن دوران به گونه‌ای است که زمینه خوب شدن انسانها و تحقق عدالت بسیار فراهم است.

حضرت آیت الله خامنه‌ای، پایان راه کاروان بشریت را بسیار امیدبخش خواندند و تأکید کردند: انتظار فرج، انتظاری دیدنی و نیروبخش است و روحیه انتظار یکی از بزرگترین درجه‌های فرج برای جامعه اسلامی است.

ایشان با اشاره به آنکه اعتقاد به امام زمان (عج) و سرانجام حرکت کاروان بشریت در این دنیا، یکی از بخشهای مهم جهان بینی ادیان الهی است، افزودند: همه ادیان الهی معتقدند که کاروان بشریت در پایان راه، به یک منزلگاه مطلوب و دلگشا و دلنشینی خواهد رسید که معجزین ویژگی آن عدالت است.

رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر اینکه تحقق شرایط مطلوب در دوران امام زمان (عج) بصورت ذهنی نخواهد بود، خاطرنشان کردند: در آن دوران نیز تبارخ میان خیر و شر در طبیعت بشر ادامه خواهد داشت و در کنار افراد خوب، افراد بد نیز خواهد بود اما شرایط آن دوران به گونه‌ای است که زمینه خوب شدن انسانها و تحقق عدالت بسیار فراهم است.

حضرت آیت الله خامنه‌ای، پایان راه کاروان بشریت را بسیار امیدبخش خواندند و تأکید کردند: انتظار فرج، انتظاری دیدنی و نیروبخش است و روحیه انتظار یکی از بزرگترین درجه‌های فرج برای جامعه اسلامی است.

ایشان با اشاره به آنکه اعتقاد به امام زمان (عج) و سرانجام حرکت کاروان بشریت در این دنیا، یکی از بخشهای مهم جهان بینی ادیان الهی است، افزودند: همه ادیان الهی معتقدند که کاروان بشریت در پایان راه، به یک منزلگاه مطلوب و دلگشا و دلنشینی خواهد رسید که معجزین ویژگی آن عدالت است.

رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر اینکه تحقق شرایط مطلوب در دوران امام زمان (عج) بصورت ذهنی نخواهد بود، خاطرنشان کردند: در آن دوران نیز تبارخ میان خیر و شر در طبیعت بشر ادامه خواهد داشت و در کنار افراد خوب، افراد بد نیز خواهد بود اما شرایط آن دوران به گونه‌ای است که زمینه خوب شدن انسانها و تحقق عدالت بسیار فراهم است.

سامانه: پیام حوزه‌ها
شماره: 139032100945
93/03/21 - 14:10

دانشنامه امام مهدی (عج) هدیه‌ای ارزشمند به جامعه اسلامی است/ پیروزی انقلاب نمونه‌ای اطمینان بخش برای تحقق وعده بزرگ ظهور

حضرت آیت الله خامنه‌ای ضمن تشکر صمیمانه از توفیق دانشنامه امام مهدی (عج)، آن را هدیه‌ای ارزشمند در آستانه عید بزرگ نیمه شعبان، خواندند و افزودند: موضوع مهدویت و ظهور امام زمان (عج) وعده قطعی الهی است.

به گزارش حوزه سیاسی خبرگزاری فارس به نقل از پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبر در آستانه جشنواره سالروز ولادت با سعادت منجی عالم بشریت حضرت صاحب الزمان (عج)، رهبر معظم انقلاب اسلامی امروز (چهارشنبه) از نمایشگاه مجموعه تولیدات علمی و پژوهشی مؤسسه دارالحدیث بازدید کردند. در جریان این بازدید، دانشنامه امام مهدی (عج) که به همت این مؤسسه تهیه شده است، ارائه شد.

رهبر انقلاب اسلامی در همین خصوص به یک نمونه قرآنی نیز اشاره کردند و افزودند: در قرآن کریم هنگامی که داستان کودکی حضرت موسی (ع) نقل می‌شود، خداوند دو وعده به مادر آن حضرت می‌دهد: اول بازگرداندن آن کودکی که به دنیا انداخته شده است و دوم رسیدن حضرت موسی (ع) به مقام پادشاهی.

حضرت آیت الله خامنه‌ای خاطرنشان کردند: تحقق وعده اول از جانب خداوند متعال، در مدت کوتاهی، در واقع اطمینان بخشی برای وعده دوم بود که در سالهای بعد محقق شد.

ایشان با اشاره به اینکه اعتقاد به امام زمان (عج) و سرانجام حرکت کاروان بشریت در این دنیا، یکی از بخشهای مهم جهان بینی ادیان الهی است، افزودند: همه ادیان الهی معتقدند که کاروان بشریت در پایان راه، به یک منزلگاه مطلوب و دلگشا و دلنشینی خواهد رسید که معجزین ویژگی آن عدالت است.

رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر اینکه تحقق شرایط مطلوب در دوران امام زمان (عج) بصورت ذهنی نخواهد بود، خاطرنشان کردند: در آن دوران نیز تبارخ میان خیر و شر در طبیعت بشر ادامه خواهد داشت و در کنار افراد خوب، افراد بد نیز خواهد بود اما شرایط آن دوران به گونه‌ای است که زمینه خوب شدن انسانها و تحقق عدالت بسیار فراهم است.

حضرت آیت الله خامنه‌ای، پایان راه کاروان بشریت را بسیار امیدبخش خواندند و تأکید کردند: انتظار فرج، انتظاری دیدنی و نیروبخش است و روحیه انتظار یکی از بزرگترین درجه‌های فرج برای جامعه اسلامی است.

ایشان با اشاره به آنکه اعتقاد به امام زمان (عج) و سرانجام حرکت کاروان بشریت در این دنیا، یکی از بخشهای مهم جهان بینی ادیان الهی است، افزودند: همه ادیان الهی معتقدند که کاروان بشریت در پایان راه، به یک منزلگاه مطلوب و دلگشا و دلنشینی خواهد رسید که معجزین ویژگی آن عدالت است.

رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر اینکه تحقق شرایط مطلوب در دوران امام زمان (عج) بصورت ذهنی نخواهد بود، خاطرنشان کردند: در آن دوران نیز تبارخ میان خیر و شر در طبیعت بشر ادامه خواهد داشت و در کنار افراد خوب، افراد بد نیز خواهد بود اما شرایط آن دوران به گونه‌ای است که زمینه خوب شدن انسانها و تحقق عدالت بسیار فراهم است.

حضرت آیت الله خامنه‌ای، پایان راه کاروان بشریت را بسیار امیدبخش خواندند و تأکید کردند: انتظار فرج، انتظاری دیدنی و نیروبخش است و روحیه انتظار یکی از بزرگترین درجه‌های فرج برای جامعه اسلامی است.

ایشان با اشاره به آنکه اعتقاد به امام زمان (عج) و سرانجام حرکت کاروان بشریت در این دنیا، یکی از بخشهای مهم جهان بینی ادیان الهی است، افزودند: همه ادیان الهی معتقدند که کاروان بشریت در پایان راه، به یک منزلگاه مطلوب و دلگشا و دلنشینی خواهد رسید که معجزین ویژگی آن عدالت است.

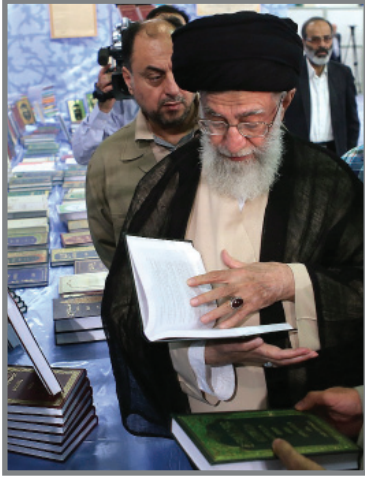
گزارش تصویری دیدار با رهبر معظم انقلاب

گزارشات ارائه شده خدمت مقام معظم رهبری نمایشگاه فعالیت ها - حسینیه امام خمینی (ره)

پژوهشگاه قرآن و حدیث

دانشنامه امام مهدی (عج) (۱۰ جلد)

- امتداد کسب شده به منابع فریقین در مراجعه به ۹۸۵ کتاب
- جامعیت و گردیده نگاری همراه با نقد و بررسی
- تبیین و تحلیل در بیش از هشتاد مقاله
- در بردارنده دو هزار متن روایی و تاریخی
- اعتبار سنجی روایات
- هشدار در برابر خرافه گرایی

پژوهشگاه قرآن و حدیث

فصلنامه علوم حدیث

اولین مجله تخصصی حدیثی کشور

شماره	مقاله	صفحه
۶۷	۹۲۳	۱۴۴۶۸

نشان بنی علی پژوهشگاه قرآن و حدیث

میراث حدیث شیعه

پهوشتر
تخریب حاشیای شیعه در ایران
۱۳۷۹
کتاب یک کبزه
اولین شماره کتاب سیزدهمین ۱۳۸۳

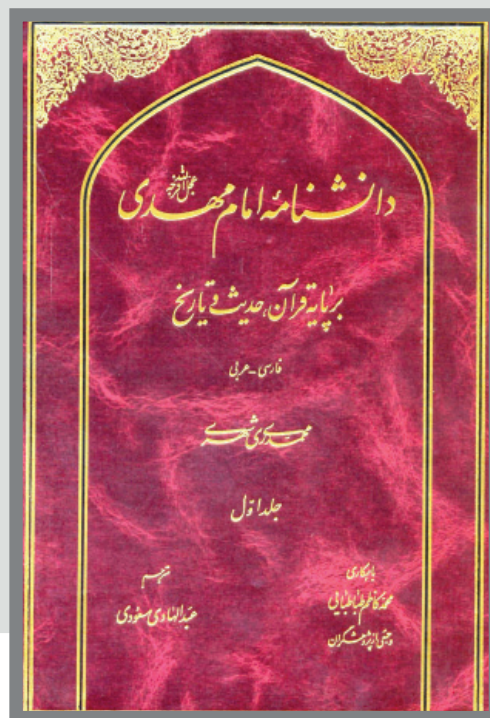
نشان بنی علی پژوهشگاه قرآن و حدیث

موسسه الإمام علی بن ابیطالب
فی الکتاب السننه والتاریخ

کتاب یک کبزه
ششمین دوره کتاب سال آیت
۱۳۷۹

معرفی دانشنامه امام مهدی (علیه السلام)

دانشنامه امام مهدی علیه السلام بر پایه قرآن، حدیث و تاریخ، محصول جدید پژوهشکده علوم و معارف حدیث مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث است که در آستانه نیمه شعبان امسال در محضر رهبر معظم انقلاب رونمایی شد. برای آشنایی کلی با محتوای دانش‌نامه، مروری سریع بر بخش‌ها و زیرفصل‌های آن خواهیم داشت.

بخش اول: مهدویت از نگاهی کلی

به دلیل اهمیت موضوع مهدویت و ویژگی‌های خاص این عقیده، پیش از طرح مباحث مربوط به زندگی امام مهدی علیه السلام از ولادت تا تشکیل حکومت، در نخستین بخش از این دانش‌نامه، عقیده به امام مهدی علیه السلام را از نگاه قرآن و احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم‌السلام به طور کلی و در پنج فصل بر می‌رسیم:

۱-۱. تداوم رهبری الهی

در این فصل آیات و احادیثی را نقل می‌کنیم که بر حضور امام و حجتی الهی در زمین از آغاز تشکیل جامعه بشر تا پایان جهان تأکید دارند و گویای آن اند که پس از پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله، امامان از نسل ایشان خواهند بود. در پایان این فصل به تحلیل این احادیث می‌پردازیم و به برخی شبهات پاسخ می‌دهیم.

۱-۲. تداوم امامت در نسل پیامبر صلی الله علیه و آله

در این فصل مسئله بسیار مهم تداوم امامت و رهبری امت در نسل پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله تا قیامت، بر پایه حدیث متواتر ثقلین که مورد اتفاق شیعه و سنی است، اثبات می‌گردد. پایان‌بخش این فصل، تحلیلی فشرده و جامع است که در آن از سند این

حدیث و دلالت آن بر عصمت اهل بیت علیهم‌السلام و مرجعیت علمی آنان برای امت اسلامی، و همچنین امامت امام مهدی علیه السلام و غیبت ایشان بحث می‌شود، و در ضمن آن، نکات قابل توجه دیگری هم در باره این حدیث شریف خواهد آمد.

۱-۳. شمار رهبران الهی پس از پیامبر صلی الله علیه و آله

در این فصل ابتدا احادیث پرشماری را که در آنها پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با تعبیرهای گوناگون، رهبران الهی پس از خود را شناسانده، گزارش می‌کنیم. در ادامه این فصل با پژوهش در سند این احادیث، زمان و مکان صدور آنها، اختلاف در متن آنها، مقصود از آنها، و نظریه‌هایی که در این باره وجود دارد، اثبات می‌شود که این احادیث جز بر عقاید پیروان اهل بیت در باره امامت خاندان رسالت منطبق نیست.

۱-۴. وجوب شناخت امام مهدی علیه السلام

در این فصل با استناد به احادیث معتبر اثبات می‌شود که بر مسلمانان واجب است رهبر الهی زمان خود را که از خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله است بشناسند، و در ادامه فضیلت شناخت رهبر و خطر بی‌اطلاعی از او بیان می‌شود. همچنین در این فصل روایاتی که از انکار امامت امامان اهل بیت علیهم‌السلام، بویژه امام دوازدهم نهی می‌کنند، آورده شده است. در پایان فصل وظیفه کسی که توان شناسایی امام را ندارد مشخص می‌شود.

در این فصل، دو تحلیل ارائه می‌گردد؛ یکی در باره وجوب معرفت امام در هر عصری، و دیگری در تبیین وظیفه کسی که شناخت رهبر الهی برایش مقدور نیست.

۱-۵. بشارات قرآن

موضوع این فصل اشارت‌ها و بشارات‌های مطرح در شماری از آیات قرآن، و پیشگویی آنها از فراگیر شدن اسلام، تشکیل حکومت صالحان و امامت مستضعفان در آینده است. پایان‌بخش این فصل، پژوهش در باره آیه‌ای است که به حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام اشاره دارند.

بخش دوم: زندگی‌نامه امام مهدی علیه السلام

در این بخش از دانش‌نامه، زندگی‌نامه امام مهدی علیه السلام، از نسب خانوادگی تا عمر بلند ایشان، بر پایه احادیثی از پیامبر صلی الله علیه و آله و خاندان ایشان، در هفت، فصل به ترتیب زیر ارائه می‌شود:

۲-۱. نیاکان

در این فصل پس از ذکر نصوصی که به صراحت گویای تعلق امام مهدی علیه

السلام به خاندان اهل بیت و عترت پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله هستند، به نقل روایاتی می‌پردازیم که به تفصیل اجداد ایشان را معرفی کرده‌اند. سپس با توجه به این که اعتقاد اغلب اهل سنت این است که نسب مهدی علیه السلام از طریق امام حسن علیه السلام به پیامبر صلی الله علیه و آله می‌رسد، ضمن پژوهشی ثابت می‌کنیم که ایشان از نواده‌های امام حسین علیه السلام است. این فصل، با پژوهشی در باره مادر امام مهدی علیه السلام به پایان می‌رسد.

۲-۲. ولادت

این فصل در باره تاریخ ولادت امام مهدی علیه السلام، چگونگی تولد ایشان، و امور مرتبط با این موضوع است. این فصل شامل سه پژوهش نیز هست؛ یکی در باره زمان و مکان ولادت، دومی در باره رشد غیر عادی ایشان، و سومی در رابطه با سخن گفتن آن بزرگوار پس از تولد.

۲-۳. نام

نام‌ها، کنیه‌ها و لقب‌های امام مهدی علیه السلام در این فصل گزارش می‌شود. با توجه به این که در برخی از مصادر حدیثی اهل سنت گزارش شده که پدر آن حضرت هم‌نام با پدر پیامبر صلی الله علیه و آله است، و این گزارش با عقیده پیروان اهل بیت در تعارض است، ضمن پژوهشی بطلان آن اثبات می‌شود. در تحلیلی دیگر، روایاتی را بر می‌رسیم که از بر زبان آوردن نام اصلی امام منع کرده‌اند. پژوهش سوم در این فصل در باره پا خاستن از روی ادب هنگام ذکر نام امام مهدی علیه السلام (نام «محمد») و یا لقب «قائم» است. در پژوهش پایانی نیز در باره لقب «ابا صالح» بحث می‌شود.

۲-۴. سیمای

در این فصل بر پایه احادیث حاکی از شکل و شمایل امام مهدی علیه السلام

، چهارده ویژگی مربوط به خصوصیات جسمی و سیمای ایشان شمرده شده است.

۲-۵. طول عمر

در این فصل ابتدا روایات مربوط به طول عمر امام مهدی علیه السلام ضمن سه دسته بیان شده و در پژوهش پایان فصل، ادله ثبوتی و اثباتی طول عمر ایشان به بحث گذاشته شده است.

۲-۶. ویژگی‌ها

در این فصل شماری از برجسته‌ترین ویژگی‌های امام مهدی علیه السلام را بر اساس احادیث جمع‌آوری کرده‌ایم که برخی از آنها عبارت‌اند از: شباهت‌هایی با برخی پیامبران، شباهتی از ذوالقرنین، شباهت‌های فراوانی به پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله، برتری بر همه امامان جز امیر مؤمنان علیهم‌السلام، حضور همه‌ساله در حج، و سروری بر اهل بهشت. در پایان این فصل توضیحی در باره سروران اهل بهشت ارائه می‌شود.

۲-۷. پاسخ برخی پرسش‌ها

در باره امام مهدی علیه السلام، خصوصاً در عصر حاضر، پرسش‌ها و شبهه‌های مطرح است که آگاهی از پاسخ‌های درست آنها، بویژه برای نسل جوان، ضروری است. شماری از پرسش‌ها به تناسب بحث، ضمن مباحث گوناگونی که در این دانش‌نامه آمده است، پاسخ داده می‌شود. از این رو در این فصل تنها به مسائلی می‌پردازیم که در سایر بخش‌ها طرح نشده‌اند؛ مانند: چگونگی امامت در خردسالی، موضوع ازدواج امام مهدی علیه السلام، مکان‌های منسوب به ایشان و جزیره خضراء.

بخش سوم: غیبت امام مهدی علیه السلام

در این بخش، ضمن سه فصل، به ترتیب زیر، مباحث مربوط به غیبت امام مهدی علیه السلام طرح و بررسی می‌شود:

۳-۱. پیشگویی در باره غیبت

پیشگویی‌های پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم‌السلام از غیبت امام مهدی علیه‌السلام یکی از اقدامات مهم آنان جهت زمینه‌سازی برای پذیرش این حادثه مهم توسط شیعیان بود. از این رو در آغاز این فصل، تحلیلی جامع در باره مهم‌ترین اقدامات اهل بیت علیهم‌السلام در این زمینه ارائه شده است. در ادامه پیشگویی‌هایی را که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و اجداد بزرگوار امام مهدی علیه‌السلام در این باره داشته‌اند به ترتیب گزارش می‌کنیم؛ از جمله احادیثی که غیبت ایشان را به دو دوره کوتاه‌مدت و بلندمدت تقسیم کرده‌اند. پایان‌بخش این فصل پژوهشی است در باره چگونگی غیبت آن امام، که شامل توضیحاتی در باره سرداب معروف به سرداب غیبت، و پاسخ به شبهاتی در این زمینه است.

۳-۲. حکمت غیبت

در این فصل نکاتی که اهل بیت علیهم‌السلام در تبیین راز غیبت امام مهدی علیه‌السلام فرموده‌اند، ضمن هفت عنوان تنظیم و گزارش شده و در پایان پژوهشی در باره حکمت غیبت امام آمده است.

۳-۳. برکات غیبت

در این فصل آثار و برکات تکوینی امام غایب از منظر احادیث تبیین شده است؛ برکاتی از قبیل بقای نظام جهان و راهنمایی باطنی انسان‌ها. پژوهش پایانی نیز در تبیین همین احادیث است.

بخش چهارم: سفرا و وکلای امام مهدی علیه‌السلام

در این بخش، مباحث مرتبط با نهاد وکالت در عصر امامان اهل بیت علیهم‌السلام تا امام مهدی علیه‌السلام، فضای جامعه اسلامی منتهی به دوران غیبت کبرا، نمایان‌خاص امام در دوران

غیبت صغرا، و مدعیان دروغین نیابت و مهدویت، در چهار فصل مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۴-۱. نهاد وکالت

در این فصل، مسائلی مانند، دلایل تشکیل و گسترش نهاد وکالت از سوی امامان، وظایف نهاد وکالت، ساختار نهاد وکالت، قلمرو جغرافیایی نهاد وکالت، و اسامی شماری از وکیلان - که به ما رسیده -، تبیین می‌گردد.

۴-۲. فضای جامعه اسلامی

در این فصل، فضای جامعه اسلامی پیش از غیبت کبرا در دو قسمت مورد بررسی قرار گرفته است:

بخش اول: جهان اسلام در آستانه غیبت صغرا. در این بخش اجمالاً بر خلاف شماری از عباسیان از دوران حکومت «الوائق بالله» تا «المعتمد علی الله» اشاره شده، و در ادامه، تجزیه دولت عباسی، و نیز برخورد امامان با دولتمردان بنی‌عباس تبیین گردیده است.

بخش دوم: جهان اسلام در دوران غیبت صغرا در این بخش، فضای جامعه اسلامی در طول غیبت صغرا - که مقارن با خلافت شش تن از خلفای عباسی بود -، ترسیم گردیده، و به رویدادهای سیاسی مهم این دوران اشاره شده است. در ادامه، چگونگی برخورد دولتمردان عباسی با شیعیان، اوضاع علمی و فرهنگی جهان اسلام در این دوران، فعالیت‌های پیروان مکتب تشیع در این دوران تبیین گردیده است. در پایان این بخش، دانشمندان بزرگ شیعه در عصر غیبت صغرا معرفی شده‌اند و سپس جمع‌بندی نهایی مطالب این فصل، ارائه شده است.

۴-۳. نمایان‌خاص

این فصل، اختصاص دارد به شرح حال اجمالی نمایان‌خاص امام مهدی علیه

السلام در دوران غیبت کوتاه‌مدت (صغرا) که به ترتیب عبارت‌اند از: عثمان بن سعید، محمد بن عثمان، حسین بن روح، و علی بن محمد سمري.

۴-۴. مدعیان دروغین

در فصل چهارم، ابتدا مباحث مهمی مانند: سوء استفاده از مفاهیم اصیل، انگیزه مدعیان دروغین، زمینه‌های پذیرش ادعای مدعیان دروغین، و خاستگاه مدعیان دروغین تبیین می‌گردد، و پس از آن، تاریخچه‌ای از مهدیان دروغین ارائه می‌شود. در ادامه با توجه به سنخیت مبحث «مدعیان دروغین مهدویت» با موضوع «مدعیان دروغین وکالت» این مبحث نیز در فصل چهارم تدوین گردیده و مدعیان دروغین وکالت در دوران غیبت صغرا، و شماری از مدعیان دروغین وکالت در عصر حاضر معرفی شده‌اند.

بخش پنجم: توقیعات امام مهدی علیه‌السلام

این بخش را با تحلیلی در باره توقیعات (مکاتبان / نامه‌های) امام مهدی علیه‌السلام آغاز می‌کنیم و در ادامه پاسخ‌های مکتوب امام مهدی علیه‌السلام را در ایام غیبت کوتاه‌مدت به پاره‌ای از پرسش‌های مختلف، ضمن چهار فصل می‌آوریم. در پایان فصل چهارم، نوشته منسوب به ناحیه و خطاب به شیخ مفید را مطرح و نقد خواهیم کرد.

۵-۱. توقیعات اعتقادی و سیاسی

برخی از توقیعات مطرح شده در این فصل مربوط به اعتقاداتی از قبیل صفات خدا، و شماری از آنها سیاسی است؛ مانند توقیع مربوط به حفاظت نمایندگان امام از آسیب دشمنان. برخی هم دارای هر دو بُعد سیاسی و اعتقادی است؛ مانند توقیعات مربوط به امامت و خالی‌نماندن زمین از حجت. پایان‌بخش این فصل، مکتوب امام زمان علیه‌السلام به چهارمین نایب‌خاص خود در باره آغاز غیبت کبرا، ایشان است.

۵-۲. توقیعات فقهی

در این فصل، ابتدا احادیثی نقل می‌شود که در آنها امام علیه السلام به شماری از مسائل فقهی پاسخ داده است. در ادامه فصل، تحلیل مبسوط و جامعی در باره مفاد این روایات خواهد آمد.

۵-۳. توقیعاتی حاکی از کرامت

در این فصل توقیعاتی را آورده‌ایم که حاکی از اجابت دعای امام مهدی علیه السلام و یا پیشگویی ایشان در باره برخی از مسائل هستند.

۵-۴. توقیعات گوناگون دیگر

توقیعاتی را که در قالب فصول گذشته نمی‌گنجیدند، در فصل چهارم مطرح کرده‌ایم.

بخش ششم: دیدار با امام مهدی علیه السلام

این بخش در پنج فصل داستان‌های کسانی گزارش شده که پیش از غیبت امام مهدی علیه السلام یا در دوران غیبت صغرا و یا در ایام غیبت کبرا به محضر ایشان شرفیاب شده‌اند، یا کرامتی از ایشان مشاهده کرده‌اند.

۶-۱. دیدار با امام علیه السلام پیش از غیبت

در این فصل شانزده گزارش از کسانی که پیش از غیبت با امام مهدی علیه السلام ملاقات کرده‌اند، آورده شده است.

۶-۲. دیدار با امام علیه السلام در دوران غیبت صغرا

در این فصل، ۲۶ گزارش از کسانی که در دوران غیبت صغرا موفق به دیدار امام شده‌اند، فراهم آمده است.

۶-۳. دیدار با امام علیه السلام در ایام غیبت کبرا

این فصل با تحلیلی در باره امکان دیدار با امام زمان علیه السلام در دوران غیبت

کبرا آغاز می‌شود و در ادامه، ۶۲ مورد از چنین ملاقات‌هایی گزارش شده است.

۶-۴. عنایت امام علیه السلام به شماری از علما و مراجع تقلید

گزارش‌های این فصل مربوط به شماری از عالمانی است که مشمول عنایات امام مهدی علیه السلام شده‌اند.

۶-۵. خاطراتی از نگارنده

فصل فرجامین این بخش، شامل هفده گزارش از نگارنده (ری شهری) در باره دیدار شیعیان با امام عصر علیه السلام و یا دیده شدن کرامتی از ایشان است.

بخش هفتم: وظایف مسلمانان در روزگار غیبت

این بخش در پنج فصل، وظایف و مسئولیت‌های مسلمانان، بویژه پیروان اهل بیت علیهم‌السلام را در روزگار غیبت تبیین می‌کند. این وظایف عبارت‌اند از: انتظار، خودداری از عجله و تندروی، پایداری، دعا و تلاش برای زمینه‌سازی جهت حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام.

۷-۱. انتظار

فصل اول این بخش در باره ترغیب پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم‌السلام به انتظار برای ظهور امام مهدی علیه السلام و تبیین ارزش و اهمیت انتظار، و فضایل منتظران است. در پایان نیز تحلیلی در این باره تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد.

۷-۲. صبر

با توجه به طولانی بودن غیبت امام مهدی علیه السلام، در احادیث فراوانی تأکید شده که منتظران باید در این دوران صبور باشند و از عجله دوری کنند تا هنگامی که زمینه لازم برای تشکیل حکومت جهانی اسلام فراهم آید. این احادیث در این فصل تحت چهار عنوان گرد آمده‌اند.

۷-۳. پایداری

در روزگار غیبت امام مهدی علیه السلام تمسک به ولایت ایشان و دینداری، کاری بس دشوار است. از این رو در احادیث پرشمار تأکیدهای بسیاری بر پایداری در دین‌داری در این دوران شده است. این روایات در فصل سوم تحت شش عنوان دسته‌بندی شده‌اند.

۷-۴. دعا برای فرج

توصیه‌های فراوانی از پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم‌السلام رسیده است که مسلمانان را به «فرج» (گشایش) خواستن از خدا» توصیه کرده‌اند. در این زمینه، دعاهایی نیز از آن بزرگواران نقل گردیده که در این فصل به تفصیل به آنها پرداخته شده است. به علاوه، بر اساس احادیث، یکی از وظایف پیروان اهل بیت علیهم‌السلام در دوران غیبت امام مهدی علیه السلام، دعا کردن برای تعجیل فرج ایشان (یعنی «گشایش کار وی» و خواستن ظهور او از خداوند) است. این وظیفه ضمن روایات گرد آمده در این فصل گوشزد شده است. گفتنی است کثرت احادیثی که در باره دعا برای فرج در این فصل نقل شده، برای توجه دادن مخاطبان به این وظیفه مهم است.

۷-۵. زمینه‌سازی

فصل پنجم با روایاتی در باره زمینه‌سازان قیام مهدی علیه السلام آغاز می‌شود و با تحلیل جامعی در باره مهم‌ترین وظیفه شیعیان در عصر غیبت، یعنی فراهم ساختن زمینه قیام امام مهدی علیه السلام پایان می‌یابد؛ اما با توجه به این که چنین حدیث‌هایی مورد سوء استفاده قدرت‌طلبان قرار گرفته، شماری از این دست روایات در باره مردمی که قبل از ظهور مهدی علیه السلام با پرچم‌های سیاه قیام می‌کنند، ضمن تحلیلی مورد نقد و بررسی قرار گرفته است.

بخش هشتم: دعا، توسل و استخاره

این بخش شامل دعاهایی است که اهل بیت علیهم‌السلام در باره ایشان و یارانش یا از امام زمان علیه‌السلام نقل شده است. همچنین استخاره‌های منسوب به ایشان گزارش شده و در پایان چگونگی توسل به آن حضرت آمده است. این بخش ده فصل دارد.

۸-۱. دعاهای پدر و اجداد امام

در این فصل دعاهای پدر و شش تن از اجداد امام مهدی علیه‌السلام برای فرج ایشان، و آثار و برکاتی که بر آن مترتب می‌شود، نقل شده است.

۸-۲. دعاهای امام

این فصل به دعاهای امام مهدی علیه‌السلام در حالات مختلف اختصاص دارد؛ برای مثال دعاهای او در هنگام تولد، در قنوت، و در کنار کعبه برای تحقق امر فرج.

۸-۳. دعا برای امام در اعیاد

در این فصل به دعاهایی می‌پردازیم که شایسته است در اعیاد چهارگانه - یعنی عید فطر، قربان، غدیر و جمعه - خوانده شود. در این فصل تحلیلی هم بر سند و متن دعای ندبه خواهیم داشت.

۸-۴. دعا برای امام در ماه رمضان

در این فصل دعاهایی گرد آمده که شایسته است در هر روز ماه رمضان، در روز سیزدهم، روز بیست‌ویکم و شب بیست‌وسوم این ماه قرائت شود.

۸-۵. دعا در روز جمعه

موضوع این فصل دعاهایی است که خواندن آنها در روز جمعه پس از خواندن نماز جعفر طیار، پس از ظهر روز جمعه، در خطبه دوم نماز جمعه، در قنوت نماز جمعه، پس از عصر روز جمعه، و هنگام غروب روز جمعه سفارش شده است.

۸-۶. دعا برای امام در سایر اوقات

در این فصل سیزده دعا را نقل کرده‌ایم

که شایسته است در سایر ایام و اوقات قرائت شود.

۸-۷. دعا برای امام در هر حال

سه دعا هست که معصومان سفارش کرده‌اند در هر حال برای امام مهدی علیه‌السلام قرائت شود و ما آنها را در این فصل گرد آورده‌ایم. سرانجام تحلیلی در باره مقصود از دعا برای ایشان می‌آوریم که ضمن آن پرسش‌هایی در این زمینه پاسخ می‌یابند.

۸-۸. دعاهای مأثور از امام مهدی علیه‌السلام

در این فصل دوازده دعا، که برای حاجت‌های مختلف از امام مهدی علیه‌السلام نقل کرده‌اند، گزارش شده است.

۸-۹. استخاره

در منابع استخاره‌هایی را به امام مهدی علیه‌السلام نسبت داده‌اند که سندهای معتبری ندارد؛ اما چون نوعی دعا محسوب می‌شود، استفاده از آنها رجائاً مانعی ندارد. در پایان این فصل هم پژوهشی در باره استخاره‌های منسوب به ایشان خواهیم داشت.

۸-۱۰. توسل

موضوع توسل به امام مهدی علیه‌السلام برای اجابت دعا در این فصل مطرح شده است. پس از آن تحلیلی در باره توسل به ایشان از راه نوشتن عریضه (نامه درخواست و دادخواهی) تقدیم می‌شود.

بخش نهم: زیارات

در این بخش، موضوع زیارات را در دو فصل طرح می‌کنیم؛ یکی حول زیارت‌نامه‌هایی برای زیارت امام مهدی علیه‌السلام و دیگری پیرامون زیارت‌نامه‌های منسوب به ایشان.

۹-۱. زیارت‌نامه‌های امام مهدی علیه‌السلام

در این فصل مجموعاً شش زیارت‌نامه

برای امام مهدی علیه‌السلام گزارش شده که تنها یکی از آنها، یعنی زیارت آل‌یس، مأثور از اهل بیت علیهم‌السلام است. سند این روایت در ادامه این فصل مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

۹-۲. زیارت‌های منسوب به امام

در این فصل سه زیارت منسوب به امام مهدی علیه‌السلام گزارش شده است؛ یکی زیارت امیر مؤمنان، که سند معتبری ندارد، و دیگری زیارت سالار شهیدان در روز عاشورا. اعتبار سند این دو نیز در تحلیل پایانی بررسی شده است.

بخش دهم: نشانه‌های ظهور

هدف این بخش بررسی نشانه‌هایی است که قبل از ظهور امام مهدی علیه‌السلام یا هم‌زمان با آن تحقق می‌یابد. این نشانه‌ها و تحلیل‌های مرتبط با آنها ضمن سه فصل مطرح می‌شوند.

۱۰-۱. نشانه‌های حتمی

احادیث نقل شده در این فصل در باره علایمی است که حتمی نامیده شده‌اند؛ یعنی نشانه‌هایی که قطعاً قبل از ظهور رخ خواهند نمود؛ مانند خروج سفیانی، کشته شدن نفس زکیه، و شنیده شدن ندای آسمانی. پایان‌بخش این فصل، روایتی است در باره امکان بدا در نشانه‌های ظهور، حتی در مواردی که قطعی توصیف شده‌اند.

۱۰-۲. نشانه‌های غیر حتمی

در روایات این فصل علایمی برای ظهور امام گزارش شده که وصف حتمی ندارند. در پایان این فصل هم تحلیل مبسوطی در باره علایم ظهور، اعم از حتمی و غیر حتمی آمده است.

۱۰-۳. رجعت

بازگشت شماری از درگذشتگان به دنیا در آخرالزمان، یکی از آموزه‌های معرفتی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، و یکی

از عقاید اختصاصی پیروان این مکتب است. بنا بر احادیث، این حادثه شگفت هم‌زمان با قیام امام مهدی علیه السلام در جهان رخ خواهد داد. از این رو فصل سوم از مبحث علایم ظهور را به تبیین این موضوع اختصاص داده‌ایم و در پایان هم ضمن تحلیلی مبسوط، دلایل قرآنی و روایی رجعت را مطرح کرده، به شبهاتی در این باره پاسخ می‌دهیم.

۱۱- بخش یازدهم: قیام

این بخش، شامل نه فصل برای ارائه گزارش‌هایی در باره زمان و مکان قیام امام، خصوصیات چهره و حالت ایشان هنگام قیام، یاران امام، فرود آمدن عیسی علیه السلام برای یاری آن بزرگوار، پرچم امام مهدی علیه السلام، سخنان ایشان در آغاز قیام، و چگونگی برخورد ایشان با دشمنان است. در پایان این بخش به پرسش‌هایی در زمینه مدت حکومت قائم علیه السلام، و چگونگی وفات ایشان پاسخ می‌دهیم.

۱۱-۱. زمان قیام

در این فصل احادیث مرتبط با زمان قیام امام مهدی علیه السلام در هفت عنوان دسته‌بندی شده و در کنار آنها سه تحلیل آمده است؛ یکی در باره تعیین وقت ظهور، دیگری در باره وقوع قیام ایشان در آخرالزمان، و سرانجام تحلیلی در باره این که آیا در ارتباط با قیام امام مهدی علیه السلام «بدا» تحقق یافته است یا خیر.

۱۱-۲. مکان قیام

در این فصل احادیث مرتبط با مکان قیام مهدوی با توضیحی در این باره ارائه می‌شود.

۱۱-۳. سیمای امام هنگام قیام

بنا بر احادیث، امام هنگام قیام، پیری است با سیمای جوانان. این احادیث در کنار احادیث دیگری که خصوصیات پیکر و لباس ایشان را بیان می‌کنند، در

این فصل گرد آمده‌اند.

۱۱-۴. یاران امام

بر اساس احادیث این فصل، یاران امام متشکل از چند گروه‌اند: دسته اول: شماری از پیامبران؛ دسته دوم: شماری از فرشتگان؛ دسته سوم: کسانی که پس از مرگ برای یاری امام زنده می‌شوند؛ دسته چهارم: شماری از مسلمانان کشورهای مختلف جهان؛ دسته پنجم: برخی از کسانی که بهره‌ای از نیکی ندارند، که در باره این گروه اخیر توضیحاتی ارائه شده است.

همچنین در ادامه این فصل، خصوصیات جسمی و روحی یاران امام، تعداد یاران خاص و عام ایشان، نقش زنان در یاری رساندن به امام، و سرانجام نام و وطن شماری از یاران امام گزارش شده با تحلیلی در باره یاران امام ادامه می‌یابد. در پایان این فصل، گزارش‌هایی از چگونگی جمع شدن یاران امام، شروط بیعت با ایشان، شمار اصحاب امام، و ابزار جنگی و امکانات پشتیبانی سپاه ایشان آمده است.

۱۱-۵. عیسی بن مریم علیه السلام در کنار امام مهدی علیه السلام

این فصل با احادیثی در باره فرود آمدن عیسی علیه السلام از آسمان برای یاری امام مهدی علیه السلام آغاز می‌شود، و در ادامه نماز خواندن ایشان پشت سر امام، و مدت زندگی او پس از این ماجرا با استناد به احادیث گزارش می‌گردد.

۱۱-۶. پرچم امام

موضوع این فصل خصوصیات پرچم امام مهدی علیه السلام هنگام قیام است؛ برای مثال، گزارش شده که پرچم ایشان همان پرچم پیامبر خدا صلی الله علیه و آله است. همچنین بر آن نوشته شده است: «البيعة لله؛ بیعت از آن خداست» یا «اسمعوا وأطيعوا؛ گوش به فرمان و مطیع باشید». از دیگر خصوصیات این پرچم آن است که وحشت‌شدیدی

در دل دشمنان می‌افکند و هیچ‌گاه شکست نمی‌خورد و سرنگون نمی‌گردد.

۱۱-۷. سخنان امام در آغاز قیام

در احادیثی که در این فصل گرد آمده، سخنان امام مهدی علیه السلام در آغاز قیام گزارش شده است.

۱۱-۸. برخورد با دشمنان اسلام

گزارش‌های این فصل گویای آن است که امام مهدی علیه السلام نه تنها با مستکبران و عدالت‌ستیزان، بلکه با مدعیان دروغین تشیع نیز با قاطعیت تمام برخورد می‌کند، و ریشه‌فتنه و فساد را از جهان بر می‌کند. در پایان این فصل، احادیثی را که بر قتل عام مردم در قیام مهدوی دلالت دارند، نقد و ارزیابی می‌کنیم.

۱۱-۹. پاسخ به چند پرسش

در آخرین فصل مرتبط با قیام امام مهدی علیه السلام، به پرسش‌هایی در باره مدت حکومت ایشان، و چگونگی پایان یافتن عمر پربرکت آن بزرگوار پاسخ داده می‌شود.

۱۱-۱۰. بخش دوازدهم: سیره حکومتی

در این بخش احادیث مربوط به سیره حکومتی امام مهدی علیه السلام و سیاست‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، و قضایی ایشان، در شش فصل دسته‌بندی، و در پایان تجزیه و تحلیل شده است.

۱۱-۱۱. مبانی سیره حکومتی مهدوی

در فصل نخست، احادیث مرتبط با مبانی و اصول سیره حکومتی امام مهدی علیه السلام و سیاست‌های ایشان، در سه عنوان دسته‌بندی شده‌اند:

دسته اول: احادیثی که سیره حکومتی امام مهدی علیه السلام را مستند به کتاب خدا معرفی می‌کند. در ادامه این احادیث، توضیح خواهیم داد که مقصود از کتاب جدیدی که امام مهدی علیه

السلام می‌آورد، چیست. دسته دوم: احادیثی که سیره حکومتی امام را مستند به سنت پیامبر صلی الله علیه و آله معرفی کرده‌اند. دسته سوم: احادیثی که مبدأ و مقصد سیره مهدوی را احیای ارزش‌های اسلامی دانسته‌اند. بدیهی است این ارزش‌ها منطبق بر همان مفاد مذکور در دسته اول و دوم است.

۱۲-۲. اصلی‌ترین سیاست‌ها

این فصل، در باره مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین سیاست در حکومت مهدوی، یعنی مبارزه با ظلم و سبب گسترش عدالت در سراسر جهان است. در این فصل، با استناد به روایاتی از پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم‌السلام در باره عدالت جهانی امام مهدی علیه‌السلام، گستره عدالت در حکومت ایشان در زمینه‌های فردی و اجتماعی تبیین می‌شود.

۱۲-۳. سیاست‌های فرهنگی

در این فصل شماری از سیاست‌های فرهنگی در حکومت امام مهدی علیه‌السلام گزارش شده است؛ سیاست‌هایی مانند گسترش مرزهای دانش، آموزش قرآن بر اساس نزول آن، ساختن مساجد بزرگ، مبارزه با بدعت‌ها، منهدم کردن سنگرهای گمراهی، تعمیق و تکامل ایمان، زنده کردن زمین با علم و ایمان و عدل، و سرانجام پایان دادن به حکومت شیطان، و فراگیر ساختن حکومت اسلامی در جهان، و وحدت ادیان. پایان‌بخش این فصل تحلیلی است در باره برخورد امام مهدی علیه‌السلام با دیگر ادیان آسمانی و پیروان آنها.

۱۲-۴. سیاست‌های اجتماعی

این فصل با احادیثی آغاز می‌شود که تصریح می‌کنند روابط اجتماعی در حکومت مهدوی بر پایه برادری دینی است. در ادامه امنیت فراگیر، پیشرفت بهداشت و درمان، توسعه راه‌ها، و

اجرای قوانین رفت‌وآمد مطرح می‌شود، و مهم‌ترین نکته این که سیاست‌های اجتماعی امام مهدی علیه‌السلام به گونه‌ای است که نه تنها اهل زمین، بلکه آسمانیان نیز از حکومت او راضی می‌شوند، و بدین‌سان برکات الهی سراسر جهان را فرا می‌گیرد.

۱۲-۵. سیاست‌های اقتصادی

مهم‌ترین سیاست‌های اقتصادی حکومت مهدوی، که در احادیث این فصل به آنها اشاره شده، عبارت است از: ریشه‌کن کردن فقر، باز پس گرفتن اموال عمومی از غاصبان، به کارگیری اندوخته‌های ثروتمندان در آغاز قیام، تقسیم اموال عمومی میان مردم به طور یکسان، و آباد کردن سراسر زمین. در پایان اشاره شده که با اجرای این سیاست‌ها، برکات الهی جامعه را فرا خواهد گرفت، گنج‌های زمین آشکار خواهد شد و در این شرایط است که هر کس می‌تواند هر چه می‌خواهد از امام بگیرد و بخشش‌های امام بی‌حساب خواهد بود.

۱۲-۶. سیاست‌های قضایی

مهم‌ترین سیاست‌های قضایی حکومت مهدوی، که در روایات فصل ششم بدان اشاره شده، عبارت است از: آیین قضایی جدید، قضاوت بر پایه علم، فراهم‌سازی امکانات لازم برای قضاوت دقیق و سریع، برکناری قضات ناشایست، گزینش قضات صالح، ریشه‌کن کردن رشوه‌خواری، قضاوت زنان در خانه، و قضاوت در میان پیروان ادیان بر اساس کتاب‌های آسمانی خودشان. در پایان این فصل، تحلیل مبسوطی در باره سیاست‌های حکومتی مهدوی ارائه می‌گردد.

بخش سیزدهم: نمونه‌هایی از سروده‌های مهدوی

در آغاز این بخش، تحلیلی در باره تحولات شعر مهدوی (اشعار سروده شده در باره امام مهدی علیه‌السلام در طول تاریخ اسلام ارائه می‌شود. در

ادامه نمونه‌هایی از اشعار سروده شده از قرن اول تا قرن حاضر، در پانزده فصل گزارش می‌شود. گفتنی است چون تا پایان قرن پنجم، شعری به زبان فارسی نیافتیم، در پنج فصل نخست تنها نمونه‌هایی از اشعار عربی همراه با ترجمه آنها آورده‌ایم.

بخش چهاردهم: کتاب‌شناسی مهدویت

در این بخش، سپس از توضیح کوتاهی در باره «مهدویت‌نگاری» در دوران مختلف تاریخ اسلام، مهم‌ترین آثاری که تا کنون در این زمینه، نگارش یافته‌اند، در دو فصل، گزارش می‌شوند:

۱۴-۱. مهدویت‌نگاری تا قرن دوازدهم

در این فصل، کتاب‌ها بر اساس ترتیب قرن نگارش، از قرن سوم معرفی می‌شوند؛ زیرا از قرن اول و دوم، هیچ اثری در منابع مرتبط با این موضوع، ثبت نشده است. در هر قرن، نخست به آثار موجود اشاره می‌شود و سپس به معرفی آثار مفقود خواهیم پرداخت. در پایان نیز نمودارهایی از آثار، نویسندگان و گرایش‌های مذهبی آنان ارائه می‌گردد.

۱۴-۲. مهدویت‌نگاری پس از قرن دوازدهم

پس از قرن دوازدهم بویژه دوران معاصر، به دلایل گوناگون، مهدویت‌نگاری به شدت افزایش یافت. نگاه‌های این دوره را می‌توان در چند گروه کلی جای داد:

یک. تدوین رساله‌ها و کتاب‌های فراوان؛ دو. تدوین آثار انتقادی و مغرضانه؛ سه. تدوین پایان‌نامه‌های دانشگاهی؛ چهار. مجلات موضوعی - تخصصی؛ پنج. تدوین فرهنگ‌نامه‌ها و دانش‌نامه‌ها. این محورها، در این فصل، اجمالاً تبیین گردیده است.

در پایان
از تمام همکاران گرامی
که در برگزاری نمایشگاه
آثار دارالحدیث در حسینیه
امام خمینی(ره) و نیز برگزاری مراسم
دیدار با مقام معظم رهبری(مد ظله العالی)
و تهیه و تنظیم این یادنامه
همکاری کردند
صمیمانه قدردانی کرده،
توفیقات آن عزیزان را
از خداوند متعال
مسئلت می‌نماییم.

معاونت فرهنگی، ارتباطات و امور بین الملل
روابط عمومی مؤسسه

Mohaddeth

The Newsletter of the Hazrat Abdul-Azim Holy Shrine
& Dar al-Hadith Scientific-Cultural Institute

tel: +98 25 37785040

Fax: +98 25 37785050

P.O.Box: 37185-4156 (Qom, I.R.Iran)

معاونت فرهنگی، ارتباطات و امور بین الملل
روابط عمومی مؤسسه